

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Dominik Hořejší

Zcizení dědictví

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. 6. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně mezer a poznámek pod čarou má 143.979 znaků.

.....

Dominik Hořejší

V Praze dne 24. 6. 2021

Poděkování

Rád bych touto cestou vyjádřil své upřímné díky všem pedagogům, kteří mne provázeli cestou mého vysokoškolského vzdělání, zejména pak mému vedoucímu práce panu doc. JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D., který mi byl vždy ochotně nápomocen a který byl po 3 semestry též mým seminárním vyučujícím občanského práva. Dále bych také rád poděkoval své lepší polovičce a celé své rodině za veškerou podporu, které se mi v dobách mého studia z jejich strany vždy dostávalo.

Obsah

Úvod.....	1
1 Pojem zcizení dědictví a zákonná pravidla spojená s jeho užitím	3
1.1 Zařazení pojmu zcizení dědictví	3
1.2 Předmět zcizení dědictví	5
1.3 Forma smlouvy o zcizení dědictví	6
1.4 Vymezení pojmu zcizení dědictví	7
1.5 Neplatnost zcizení dědictví	8
1.6 Odvážná x nikoli odvážná smlouva	11
1.7 Nařízení zůstavitele	14
1.8 Právní postavení nabyvatele, oznámení soudu.....	16
1.9 Zcizení dědictví a předkupní právo.....	18
1.10 Nabývání věcí z pozůstalosti	22
1.11 Vzájemné vyrovnání stran	25
1.12 Správa pozůstalosti	27
1.13 Zcizitelova odpovědnost.....	29
1.14 Ručení věřitelům	31
1.15 Vlastní shrnutí kapitoly	33
2 Historická úprava zcizení dědictví za první republiky	38
2.1 Civilní právo první republiky úvodem.....	38
2.2 Právní úprava zcizení dědictví v o.z.o., úvodní ustanovení § 1278.....	40
2.3 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1279	41
2.4 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1280	43
2.5 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1281	44
2.6 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1283	45

2.6.1	Odvážné smlouvy v o.z.o.....	45
2.6.2	Zcizení dědictví jak odvážná a nikoli odvážná smlouva	46
2.7	Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1282	48
2.8	Shrnutí právní úpravy zcizení dědictví v o.z.o.....	49
3	Judikatura.....	52
3.1	Judikatura obecně.....	52
3.2	Judikatura k právní úpravě zcizení dědictví.....	53
	Závěr	58
	Seznam použitých zdrojů.....	62
	Abstrakt.....	65
	Abstract.....	66

Úvod

Dědické řízení a civilistická právní úprava dědického práva nejsou právním odvětvím, které by většina lidí v praxi využívala více než několikrát za život. Přesto je dědické právo širokou veřejností vnímáno jako jedno ze zásadních právních odvětví civilní právní úpravy. Téměř každý člověk má ve svém nitru ukotvenou touhu spravovat co možná nejlépe svůj majetek a není mu lhostejné, co s jeho pozemskými statky bude po jeho smrti. Obdobně také většina lidí opatruje a pomáhá udržovat majetek svých příbuzných (zejména rodičů), a to s vidinou toho, že jednoho dne bude tento majetek odkázán jim. Dědické právo je vyjádřením celospolečensky respektované tradice stojící na základu, že rodina je nejpevnějším svazkem osob si vzájemně blízkých (příbuzných) a že tyto osoby po svém skonu zanechávají svůj pozemský majetek jejich potomkům, kteří s ním nadále ve zbytku svého života hospodaří a snaží se jej udržovat, rozmnožit a zvelebit. Tento tradiční mezigenerační přesun majetku je vnímán jako jeden z nejstarších právních institutů a pro většinu lidí jsou otázky dědického práva velice důležité.

Jako každý právní institut má i dědické právo svá vlastní závazná pravidla, podle nichž se při dědickém řízení postupuje. Existence závětí, zákonné dědické posloupnosti, vydědění, odkazu a další instituty dědického práva jsou široce známé a každý člověk o nich čas od času uvažuje ať už v souvislosti se svým majetkem nebo s očekáváním dědictví po osobách blízkých. Dědické právo má ovšem také méně známé instituty a na obecné principy, a pravidla užití jednoho z nich – zcizení dědictví, se touto prací zaměřím.

Problematika právního institutu zcizení dědictví, který byl opětovně zakotven do právního řádu České republiky rekodifikací civilního práva z roku 2012 s účinností od 1. 1. 2014, je pro většinu laické ale i odborné veřejnosti stále poměrně neznámou. Na toto téma neexistuje mnoho zdrojů odborné literatury ani soudní judikatury, čímž se toto téma stává velice zajímavým pro každého, kdo rád objevuje opomenuté nebo méně frekventované právní instituty, se kterými se členové právní obce setkávají zřídka kdy za svou profesní kariéru.

Smyslem této práce by tak mělo být především představení pojmu zcizení dědictví, přiblížení jeho právní úpravy a principů, od nichž se odvíjí. Pro pochopení tohoto institutu a jeho zákonitostí bude potřeba vyložit důvodovou zprávu k občanskému zákoníku,

respektive její části, která se dané problematiky dotýká, komentovaná ustanovení občanského zákoníku, jakožto zdroj hlubšího pochopení institutu zcizení dědictví, a v neposlední řadě bude také potřeba prozkoumat historický vývoj a prameny, v nichž se nám zcizení dědictví dochovalo jako starý právní institut, jehož trvání má počátky již ve starém Římě, kolébky evropské kontinentální právní rodiny.

Čtenář, který dospěje až na samý závěr této práce by pak měl rozumět institutu zcizení dědictví, vědět, kdy je možné jej v praxi použít, a především znát jeho současná úskalí a nástrahy. K dosažení tohoto cíle bude zapotřebí ozřejmit některé další právní instituty, od nichž se zcizení dědictví nebo některé jeho formy odvíjí.

Tato práce by tak měla vyložit teoretické základy tohoto právního institutu, při jejich výkladu použít snadno představitelné příklady z možné právní nebo životní praxe. Dále je cílem práce představit výhody zcizení dědictví, ale také jasně pojmenovat jeho případné nedostatky. V druhé části práce by mělo dojít k představení předlohy pro soudobou právní úpravu, již jsou ustanovení Obecného zákoníku občanského z dob první republiky (jenž byl v podstatě přejetým starým rakouským ABGB), a k jejich komparaci.

Autor práce si dále klade za cíl poukázat na slabá místa současné právní úpravy a pokusit se navrhnout vylepšení, která by mohla ze současné právní úpravy učinit o něco používanější institut v právní praxi.

1 Pojem zcizení dědictví a zákonná pravidla spojená s jeho užitím

1.1 Zařazení pojmu zcizení dědictví

Zcizení dědictví je jedním z mnoha institutů soukromého práva, jenž je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen "OZ"). Zcizení dědictví je novým smluvním typem, který do našeho právního řadu počínaje rokem 2014 znovuzavádí poslední rekonstrukce OZ. Zákodárce jej zde zařadil na samotný konec části třetí OZ – absolutních majetkových práv, do hlavy třetí, která dále upravuje oblast dědického práva. Jak už ze samotného názvu problematiky vyplývá, je do této hlavy zařazeno právě i zcizení dědictví, konkrétně v osmém a posledním díle této hlavy, a zároveň tak i v posledním díle celé třetí části OZ. V názvu osmého dílu třetí hlavy třetí části OZ – Zcizení dědictví, se zákonodárce dopouští drobné nepřesnosti. S přihlédnutím k úvodnímu § 1475 celé třetí hlavy třetí části konkrétně k jeho třetímu odstavci zjistíme, že zákonodárce zde vykládá dědictví jako pozůstalost ve vztahu ke konkrétnímu dědici, tudíž pojem dědictví vzniká pro jednotlivé účastníky řízení o pozůstalosti až po jeho skončení a smlouvou o zcizení dědictví se tak zcizuje pouze dědické právo, nikoli dědictví. Tento výklad § 1475 používá zákonodárce také v důvodové zprávě, kde je dědictví definováno jako to, co z pozůstalosti dědici skutečně jako jmění připadá.^{1,2}

Zařazení zcizení dědictví na samý konec celé třetí části OZ není náhodné, jelikož s následující čtvrtou částí občanského zákoníku, již jsou relativní majetková práva, má tento institut hodně společného. Zcizení dědictví se vždy děje smlouvou, což může napovídat, že se jedná o část práva obligačního, a mělo by tak automaticky patřit do části čtvrté, nicméně pro své odlišnosti a provázanost s nabytím pozůstalosti se zákonodárce rozhodl postavit jej na pomezí těchto dvou částí. „*Na závěr ustanovení o dědickém právu se navrhuje zařadit úpravu zcizení dědictví. Zcizení dědictví se sice děje smlouvou, jde tedy o institut práva obligačního, nicméně s ohledem na provázanost právní úpravy*

---

¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617

² § 1475 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zcizení dědictví s právní úpravou jeho nabývání jsou navržená ustanovení zařazena v zájmu přehlednosti na závěr části třetí.“³

Zákonodárce nám tedy v důvodové zprávě říká, že upřednostnil přehlednost na úkor přesnosti zařazení tohoto institutu a dále přichází s odůvodněním, proč se k takovému kroku rozhodl. „*Činí se tak z toho důvodu, že ke zcizení dědictví může dojít úplatně i bezúplatně nebo smlouvou odvážnou, anebo nikoli odvážnou, a proto by úprava tohoto institutu jen obtížně hledala v systematickém uspořádání čtvrté části zákona své místo.*“⁴ Dále se tedy dozvídáme, že úmyslem zákonodárce bylo postavit občanský zákoník co možná nejpřehledněji, ačkoli by se tak mohlo v některých případech stát na úkor přesnosti. V tomto konkrétním případě se z mého pohledu dá se zařazením institutu se zákonodárcem souhlasit, v širší obecné rovině by tyto případy typově nepřesného řazení jednotlivých právních institutů v OZ vydaly na mnoho stran polemizování, a proto se do něho v tomto místě a v této práci nebudu pouštět.

Následující věty důvodové zprávy pojednávají o inspiraci analogickými úpravami v zahraničí ohledně zvolené taxonomie a také o souhrnné inspiraci ve švýcarském občanském zákoníku: „*Obdobně postupuje i většina analogických úprav v zahraničí. Základem navrhované úpravy jsou obdobná ustanovení švýcarského občanského zákoníku.*“⁵

Ačkoliv je v důvodové zprávě uvedeno, že základem navrhované úpravy jsou obdobná ustanovení švýcarského občanského zákoníku, lze porovnáním úpravy občanského zákoníku s ustanoveními zák. č. 946/1811 Sb., (Vše)Obecný zákoník občanský (dále jen „o. z. o.“) a též s osnovou čsl. obč. zák. zjistit širokou inspiraci z těchto zdrojů. To umožňuje čerpat poznatky z literatury i judikatury z období platnosti o. z. o.⁶

V osmém díle třetí hlavy třetí části nového občanského zákoníku se nachází pouhých 7 ustanovení. Těchto 7 paragrafů tvoří dohromady 10 odstavců. Konkrétně se jedná o

---

³ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁴ Tamtéž

⁵ Tamtéž

⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617

§ 1714 – 1720, které jsou jedinou kodifikovanou zákonnou úpravou institutu zcizení dědictví v českém právním řádu.⁷

1.2 Předmět zcizení dědictví

Pro větší přehlednost nejprve definuji slovo zcizení, jelikož zákonodárce tak v občanském zákoníku nikde nečiní a jelikož se znalostí jeho obsahového významu má velká část laické veřejnosti problém, přičemž pro pochopení tohoto právního institutu je schopnost porozumět jeho významu naprosto stěžejní. Zcizením se v občanskoprávní terminologii rozumí převedení práva (např. vlastnického práva k věci) na jinou osobu. Slovo zcizit tedy v sobě zahrnuje veškeré známé občanskoprávní jednání, které trvale převede práva a povinnosti k některému z občanskoprávních statků na jinou osobu. Do množiny takových právních jednání patří zejména: darování, prodej, směna, dědění nebo také například propadnutí majetku. Naproti tomu, pokud dochází pouze ke změně držby, nejedná se o zcizení (např. výpůjčka, zápůjčka, pronájem, zástava). Protistranou zcizitele je tedy vždy nabyvatel. Z výše uvedené definice zcizení je možné dovodit, že dědictví lze tedy zcizit jak úplatně, tak bezúplatně.⁸

Zcizením dědictví se tedy v takto nastavené právní terminologii rozumí nikoli zcizení jednotlivých statků z pozůstalosti, ale zcizení dědického práva na pozůstalost nebo respektive její část. Při uzavírání smlouvy o zcizení dědictví není směrodatné, jestli je zcizitel jediným dědicem nebo pouze spoludědicem s určitým podílem na pozůstalosti, jelikož zcizit lze libovolně velký podíl na dědickém právu. Podmínkou pro platné zcizení dědictví je platnost zcizitelova práva na podíl z pozůstalosti, za níž zcizitel nabyvateli ručí. Nabyvatel poté vstupuje na místo zcizitele do jeho práv a povinností spjatých s pozůstalostí.⁹

Zcizit dědictví lze ovšem i v případě, kdy zůstavitel nerozdělil své pozemské statky poměrnými díly, ale naopak v závěti rozdělil tyto statky jmenovitě svým dědicům, aniž by přitom ovšem mínil zřídít odkazy. Smlouvou o zcizení dědictví sice nelze převádět

---

⁷ zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸ HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1481, ISBN 978-80-7400-059-1, s. 1459

⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 613, 614

jednotlivé věci z pozůstalosti, nýbrž právo na pozůstalost nebo její podíl, nicméně teorie uvádí, že i takovéto dělení pozůstalosti lze brát jako dělení na podíly, jelikož každá z takových zůstavitelových věcí má určitou hodnotu a součet hodnot všech věcí z pozůstalosti vyjadřuje hodnotu pozůstalosti jako celku. Jsem-li například povolán závětí svého strýce jako dědic jeho sbírky známek a rozhodnu-li se takové dědictví před skončením řízení o pozůstalosti zcizit místnímu sběrateli, pak nezczizuji sbírku známek, ale podíl na pozůstalosti, který bude vyjádřen obvyklou hodnotou takové sbírky známek ku hodnotě celé pozůstalosti (mohu tak například zcizit 1/13 z pozůstalosti). Hodnota takového podílu navíc nemusí být v době uzavření smlouvy o zcizení dědictví známá, k její platnosti postačí obecné vyjádření, že zczizuji velikost podílu na pozůstalosti v hodnotě obvyklé ceny takové sbírky známek ku hodnotě pozůstalosti jako celku. Konkrétní velikost takového podílu může být stanovena později v řízení o pozůstalosti teprve poté, co bude stanovena obvyklá cena sbírky známek i celé pozůstalosti.¹⁰

1.3 Forma smlouvy o zcizení dědictví

Jak již bylo popsáno výše, zcizení dědictví je jedním z institutů obligačního práva, jelikož k jeho realizaci dochází vždy platnou smlouvou. V ustanovení § 1714 OZ konkrétně v jeho třetím odstavci je jasně stanovena nutnost uzavřít takovou smlouvu ve formě veřejné listiny.¹¹ Logicky tedy z tohoto ustanovení mimo jiné vyplývá, že smlouva o zcizení dědictví v podobě veřejné listiny bude mít vždy písemnou formu. Třetí odstavec § 1714 OZ je zároveň také kogentním ustanovením a nelze se od jeho dispozice odchýlit odlišnou vůlí kontraktačních stran.

Dle ustanovení § 3026 odstavce druhého OZ se veřejnou listinou rozumí notářský zápis. Ten může být dále nahrazen rozhodnutím orgánu veřejné moci, který v mezích své pravomoci schvaluje smír nebo jiný projev vůle, jehož povaha to nevyklučuje.¹² V tomto případě by takovým orgánem veřejné moci mohl být pozůstalostní soud nebo soudní komisař. *„Lze mít za to, že smlouva o zcizení dědictví nemůže být takto nahrazena, protože v řízení o pozůstalosti nabyvatel nemůže vystupovat jako účastník, dokud smlouvu*

---

¹⁰ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 613, 614

¹¹ § 1714 odst. 3 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 3026 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

neuzavře; uzavírat smír nebo činit jiný projev vůle mohou během řízení jedině účastníci.“¹³ Laicky řečeno tedy příčina nemůže předcházet následek a notářský zápis je tak jedinou možnou formou, kterou náš právní řád zná, jak po právu uzavřít smlouvu o zcizení dědictví.

Požadavek formy veřejné listiny je dle důvodové zprávy použit z důvodu ochrany nejen smluvních stran, ale také pro ochranu třetích osob, což je dle zákonodárce schopen kvalifikovaně zajistit nestranný profesionál se způsobilostí takovou veřejnou listinu vyhotovit.¹⁴

1.4 Vymezení pojmu zcizení dědictví

Pro definování toho, co je zcizení dědictví, je také zapotřebí se podívat na případy, kdy se o zcizení dědictví nejedná. V praxi totiž mohou nastat několikeré situace, jež se od zcizení dědictví budou lišit jen velmi málo. Prvním takovým případem je odlišení smlouvy o zcizení dědictví od nejsilnějšího dědického titulu, tedy dědické smlouvy. Oba instituty se dají podřadit pod obligační právo a oba také shodně vyžadují formu veřejné listiny. Dědickou smlouvu ovšem s protistranou uzavírá sám zůstavitel ještě během svého života, zatímco smlouvu o zcizení dědictví uzavírá jeden nebo i více pozůstalých povolaných za dědice, k čemuž samozřejmě může dojít nejdříve po zůstavitelově smrti a vzniku dědického nápadu. Odlišení dědické smlouvy od smlouvy o zcizení dědictví tedy spočívá především v subjektech, jež stojí na straně „převodce“ práv a povinností.¹⁵

Jiným případem, který je potřeba odlišit, je zcizení dědictví a zcizení určité věci z pozůstalosti, byť by tvořila podstatnou část takové pozůstalosti. V takovém případě by šlo o běžnou kupní nebo darovací smlouvu, kde se nabyvatel nestává dědicem, pouze by získal určitou věc z pozůstalosti způsobem, který pro nabytí takových věcí jednotlivě stanovuje zákon, obdobně jako je tomu u odkazů.¹⁶

---

¹³ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Část třetí, hlava třetí zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617

K dalším podobnostem zcizení dědictví s jinými právními instituty může dojít ve fázi řízení o pozůstalosti, což je procesní období, kdy jediné dle dikce zákona může dojít také ke zcizení dědictví. Obdobně také v řízení o pozůstalosti může jeden z dědiců uplatnit institut vzdání se dědictví, jenž upravuje ustanovení § 1490 OZ. Zatímco smlouva o zcizení dědictví je minimálně dvoustranným projevem vůle učiněným ve formě veřejné listiny, je vzdání se dědictví projevem dvou jednostranných právních jednání čili vzdání se dědického práva a souhlas s jeho přijetím. Tato jednostranná právní jednání se činí v řízení o pozůstalosti do protokolu a není potřeba o nich uzavírat zvláštní smlouvu. Dalším rozdílem těchto dvou právních institutů je ten, že zcizit lze dědictví širšímu okruhu osob, zatímco vzdát se dědictví je možné pouze ve prospěch jiného již povolaného dědice, a to za podmínky, že ani jeden z takových dědiců dědické právo neodmítl. Tyto dva instituty, k jejichž zdánlivé podobnosti napomáhá i fakt, že se zákonodárce v ustanovení § 1490 OZ dovolává subsidiárního použití ustanovení o zcizení dědictví, spolu tedy při bližším zkoumání mají jen velmi málo společného.¹⁷

Obdobně také existují rozdíly mezi zcizením dědictví a dohodou o rozdělení pozůstalosti, dle které jednomu dědici sice z pozůstalosti nic nepřipadne, ale má mu být příjemcem dědictví vyplacena určitá částka v penězích, čímž i nadále zůstává dědicem, na rozdíl od zcizení dědictví, kde zcizitel převedením svých dědických práv přestává být zůstavitelovým dědicem.¹⁸

1.5 Neplatnost zcizení dědictví

Dle prvního odstavce § 1714 OZ lze dědictví zcizit nejdříve po smrti zůstavitele. Smrt občanský zákoník ve svém ustanovení § 26 spojuje s vydáním veřejné listiny, která je vystavena po prohlédnutí těla mrtvého znalcem, nebo nelze-li mrtvého prohlédnout, může být tato listina vydána rozhodnutím soudu i bez návrhu poté, co byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá.¹⁹

---

¹⁷ § 1490, § 1714 - 1720 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617

¹⁹ § 1714, § 26 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Tento první odstavec § 1714 OZ tak koresponduje s ustanovením 1480 OZ, které říká, že dědického práva, které má teprve vzniknout, se lze jen zříci; nelze jej převést ani s ním jinak naložit. Z toho vyplývá, že uzavřít smlouvu o zcizení dědictví lze tedy nejdříve ve chvíli, kdy vzniká dědický nápad na základě některého z platných dědických titulů.²⁰

Takové ustanovení slouží především jako ochrana samotného zůstavitele. „*Byla-li by smlouva uzavřena ještě ta života zůstavitele, měnilo by to jeho poměr k čekatelům dědického práva. Presumptivními dědici by se mohly stát i osoby zůstaviteli neznámé, cizí nebo i nepřátelské se všemi důsledky, které z toho mohou zůstaviteli hrozit. Proto musí najít plné uplatnění zásada, podle níž nikdo nemůže převést na jiného víc práv, než sám má (lat. nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet).*“²¹

První odstavec ustanovení § 1714 OZ nám dále říká, že smlouva uzavřená před smrtí zůstavitele by se tak stala na základě výše zmíněných argumentů zdánlivou bez právních následků. „*To platí i za předpokladu, že by taková smlouva byla uzavřena s odkládací podmínkou nebo s odloženou účinností vázanou na zůstavitelovu smrt.*“²² Z toho vyplývá, že i podmínka smrti zůstavitele vyjádřená v prvním odstavci § 1714 OZ je dalším kogentním ustanovením upravujícím institut zcizení dědictví.²³

Zcizitelem dědictví je vždy osoba, která má dědické právo na pozůstalosti a podle dikce § 1475 ods. 3 OZ je tedy dědicem zůstavitele.²⁴ Jelikož se ale smlouva o zcizení dědictví uzavírá před skončením řízení o pozůstalosti, postačí, jeví-li se zcizitel důvodně jako pravděpodobný dědic.²⁵ Takovým dědicem se nemůže stát osoba, která je nezpůsobilá stát se zůstavitelovým dědicem podle ustanovení § 1481 a následujících, a proto za pravost svého dědického práva tak zcizitel nabyvateli odpovídá podle § 1719 OZ, což je rozebráno níže v kapitole 1.13 “Zcizitelova odpovědnost“. ²⁶ Problém vyvstává v momentě, kdy se způsobilý dědic rozhodne zcizit své dědické právo osobě, která je jinak nezpůsobilá dědit po zůstaviteli, jelikož v zákoně výslovně zakotvená

---

²⁰ § 1480 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²¹ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

²² Tamtéž

²³ § 1714 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 1475 odst. 3 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 613

²⁶ § 1481 a násl., § 1719 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

povinnost dědické způsobilosti nabyvatele není. Jako příklad lze uvést situace, kdy by se nabyvatelem dědictví měla stát osoba, jež se dopustila zničení zůstavitelovy závěti, nebo právoplatně vyděděný potomek.

Protiprávnosti takové situace se ovšem mohou dovolávat ostatní dědici v probíhajícím řízení o pozůstalosti námitkou, že uzavření takové smlouvy je v rozporu s dobrými mravy (viz § 1 ods. 2 OZ; a § 547 OZ) a případně i se zůstavitelovou vůlí. V takových případech by nezbývalo, než aby pozůstalostní soud účast nabyvatele v řízení ukončil svým usnesením a prohlásil smlouvu o zcizení dědictví za neplatnou, což odpovídá postupu podle ustanovení § 588 OZ, podle něž soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům. Soud v takovém případě svým usnesením ukončí nabyvateľovu účast v řízení, a toto řízení následně probíhá opět se zcizitelem jako standardním účastníkem tohoto řízení.²⁷

Další problém se zcizením dědictví může nastat, pokud zůstavitel zřídil zciziteli náhradnictví pro případ, že dědictví nenabude – právní úprava v ustanoveních § 1507 OZ a následujících. V takovém případě, byl-li zciziteli zřízen náhradník vůlí zůstavitele, nebude možné smlouvu o zcizení dědictví uzavřít od počátku. Zcizením dědictví zaniká dědické právo zcizitele, ten tudíž nemůže dědictví nabýt, v ten moment dochází k aplikaci institutu náhradnictví a dědické právo přechází na určeného náhradníka. Vůle zůstavitele má v těchto případech přednost před vůlí dědice. Obdobně může zůstavitel v závěti zcizení pozůstalosti nebo její libovolné části zakázat. Naproti tomu lze soudit, že svěřenské nástupnictví zřízené z vůle zůstavitele by zcizení dědictví nebránilo. Zcizením dědictví vstupuje nabyvatel do práv a povinností dědice, tím pádem by nabyvatel musel ve stanovený čas přenechat dědictví následnému dědici dle totožných zákonných pravidel, jako by býval musel učinit sám zcizitel.²⁸

Jako poslední vyvstává teoretická otázka, zda by mohl náhradník nebo svěřenský nástupce zcizit dědictví v době, kdy ještě nedošlo k nabytí dědictví pro jejich osoby (zcizení v případě nabytí by mohla bránit pouze vůle zůstavitele ve formě výše zmíněného zákazu). Z judikatury z dob první republiky víme, že takovou možnost

---

²⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617, 618

²⁸ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 618

tehdejší právo znalo: „*Substitut může svůj možný nárok postoupiti, než nastane substituční případ. Úplatný postup možných nároků svěřenského nástupníka jest odvážnou smlouvou.*“²⁹ Vzhledem k inspiraci právní úpravy v o.z.o. a také absenci zákazu takového jednání v současné právní úpravě lze soudit, že by takové právní jednání bylo po právu za splnění ostatních předpokladů pro platnost smlouvy o zcizení dědictví. K takovému jednání nemůže dojít před smrtí zůstavitele, proti vůli zůstavitele, a také v případě existence dalších osob v řadě nástupců a náhradníků nesmí takové jednání odporovat ani jejich právům.³⁰

1.6 Odvážná x nikoli odvážná smlouva

Smlouva o zcizení dědictví ve formě veřejné listiny se v právní teorii dále dělí na dva smluvní typy, a to konkrétně na smlouvu odvážnou a smlouvu nikoli odvážnou. Drtivá většina všech v českém OZ pojmenovaných smluvních typů je smlouvou nikoli odvážnou. Odvážnou smlouvu definuje občanský zákoník ve své čtvrté části, druhé hlavě, patnáctém díle, konkrétně v § 2756 a v § 2757 jako smlouvu s podstatným pojmovým znakem, jímž je prospěch nebo neprospěch jedné, více a nebo všech smluvních stran závisející na nejisté události³¹, což znamená, že ani jedna ze stran v době uzavření smlouvy netuší, zda-li vůbec a popřípadě kdy taková situace nastane. V případě zcizení dědictví se onou nejistou událostí rozumí zejména to, jestli nabyvateli skutečně případně pozůstalost jako celek nebo alespoň její část ve formě podílu na ní; pravost dědického práva zcizitele nebo jeho spornost či pochybnost; stav majetku v pozůstalosti, a to především výše dluhů v pozůstalosti; velikost pozůstalosti na straně aktiv a dále například jejich technický a právní stav; a zda tedy nabyvatel za své plnění získá to, co při uzavření smlouvy očekával.³²

Rozdíl mezi odvážnou smlouvou a nikoli odvážnou smlouvou představuje podle druhého odstavce § 1714 OZ existence nebo respektive též neexistence seznamu práv a

---

²⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 623

³⁰ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 617, 618

³¹ § 2756, 2757 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³² ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 621

povinností³³, jež plyne z uzavřené smlouvy o zcizení dědictví. Pokud takový seznam práv a povinností strany ve smlouvě neujednaly, jedná se o smlouvu odvážnou obdobně jako u smlouvy o koupi budoucích užitků nebo při sázce, hře a losu. Rizika z takového obchodu tak přecházejí plně na nabyvatele.³⁴ Naproti tomu bude-li zmíněný seznam práv a povinností ve smlouvě ujednán, jedná se o smlouvu nikoli odvážnou.

Zásadním specifikem odvážných smluv zakotvuje ustanovení § 2757 OZ, které říká: „*Pro závazky z odvážných smluv se nepoužijí ustanovení o změně okolností (§ 1764 až 1766) a neúměrném zkrácení (§ 1793 až 1795)*“,“³⁵ což je výrazným zásahem do práv ochrany nabyvatele a vyžaduje od nabyvatele pečlivé předkontrakční uvážení celé situace. Vyjde-li v pozůstalostním řízení najevo, že faktický stav pozůstalosti je jiný, než se strany smlouvy o zcizení dědictví domnívaly, a že tento stav zakládá zvlášť hrubý nepoměr v právech a povinnostech nabyvatele dědictví, nemůže nabyvatel žádat zcizitele o obnovení jednání o smlouvě, nemůže ani požadovat zrušení smlouvy a vrácení svého plnění a nemůže také podat návrh soudu, aby závazek ze smlouvy změnil obnovením rovnováhy práv a povinností stran a nebo aby soud závazek zrušil.³⁶

Seznamem práv a povinností se rozumí smluvní ujednání obsahující soupis práv a povinností z převáděné pozůstalosti. Výrazu “seznam“ je v dané souvislosti použito, aby došlo k odlišení od soupisu pozůstalosti, který je normativně spojen s pozůstalostí jako celkem, což jej odlišuje od seznamu, kterýžto slouží jako soupis celé nebo i jen části pozůstalosti, jejíž zcizení je zamýšleno právě ve smlouvě o zcizení dědictví.³⁷ Takový seznam práv a povinností na rozdíl od soupisu pozůstalosti vyhotovují samy smluvní strany bez přičinění pozůstalostního soudu nebo soudního komisaře, ale existuje-li v danou chvíli soupis pozůstalosti, mohou jej strany využít k sestavení seznamu práv a povinností pro jejich smlouvu o zcizení dědictví.³⁸

---

³³ § 1714 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

³⁵ § 2757 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 617

³⁷ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

³⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 616

Bude-li v rozporu s takovým seznamem ve smlouvě následně v pozůstalosti chybět některé aktivum, nebo bude-li přebývat některé pasivum, půjde o vadu a zciziteli dědictví vznikne povinnost se s nabyvatelem dědictví vypořádat.³⁹ Jak ovšem bylo řečeno již výše, na zcizení dědictví je potřeba pohlížet jako na zcizení dědického práva a nikoli jako na zcizení jednotlivých věcí z pozůstalosti. Pokud by tomu tak bylo a předmětem dědictví by byly jen věci uvedené v seznamu, jednalo by se o prodej nebo darování takových věcí z pozůstalosti. V dědickém právu jde o univerzální sukcesi do práv a povinností zůstavitele, do všech aktiv i pasiv v pozůstalosti, jež ji tvoří jako celek. Nabyvatel tak zdědí vše, co do pozůstalosti nebo její části patří, ačkoli taková věc nebude uvedena v seznamu a bude také odpovídat za dluhy, které v seznamu nebudou uvedeny, a to i po potvrzení nabytí dědictví. Stejně tak v případě plurality dědiců, kteří si nerozdělí pozůstalost, bude nabyvateli potvrzeno nabytí podílu z pozůstalosti. Konkrétní nabytí věcí uvedených v seznamu mu bude potvrzeno soudem jen tehdy, když mu při rozdělení dědictví s více dědici dle dohody o rozdělení dědictví taková věc připadne. Stejně tak se nabyvatel může stát po dohodě s ostatními dědici majitelem věci odlišné od seznamu ze smlouvy o zcizení dědictví. Na všechny tyto možnosti by tak měla nikoli odvážná smlouva o zcizení dědictví pamatovat alespoň v obecné rovině a ponechat majiteli na vůli uzavřít dohodu o rozdělení dědictví. Stejně tak může smlouva o zcizení dědictví pamatovat na případy, kdy po skončeném řízení o pozůstalosti nabyvateli připadne dědictví o větší nebo menší peněžní hodnotě a tím i na nutnost vzájemného vyrovnání smluvních stran ze smlouvy o zcizení dědictví.⁴⁰ Nikoli odvážná smlouva o zcizení dědictví tak nabyvateli stoprocentně nezaručí budoucí vlastnictví některé z věcí náležejících k pozůstalosti, ale díky seznamu práv a povinností se jeho postavení vůči protistraně stane jistějším.

Druhý odstavce § 1714 OZ dále také stanoví, že byla-li smlouva uzavřena jako nikoli odvážná, záleží na ujednání stran a na obsahu smlouvy, zda se na tuto smlouvu budou aplikovat následující ustanovení z § 1716 a 1717 OZ a v jakém rozsahu.⁴¹ Strany si tak při existenci seznamu práv a povinností ve smlouvě mohou například ujednat v rozporu

---

³⁹ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁴⁰ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání.* Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 619, 620

⁴¹ § 1714 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

s dispozitivním ustanovením (dispozitivnost platí pouze pro případ, že smlouva o zcizení dědictví byla uzavřena jako nikoli odvážná smlouva) § 1716 OZ odstavce druhého, že zciziteli případně vše, co ke zcizenému dědictví přibude, ubude-li některý z odkazovníků nebo spoludědiců. Takové ujednání bude ovšem působit jen inter partes. Nabyvatel tak bude zciziteli obligačně vázán vydat vše, k čemu jej zavazuje smlouva, jeho právní postavení vystupovat v řízení jako dědic takovým ujednáním dotčeno nebude.⁴²

Z výše řečeného lze usuzovat, že v praxi pro zcizitele „uživatelsky přívětivějším“ typem smlouvy o zcizení dědictví se jeví být odvážná smlouva. Lze ovšem polemizovat o tom, jak moc by v některých případech ekonomická praxe například nutila zcizitele prodat dané statky z domnělé pozůstalosti pod tržní cenou v závislosti na podstoupeném riziku ze strany nabyvatele. Pro něho by odvážná smlouva nejspíše nebyla problémem v situaci, kdy by vstupoval do dědického řízení jako nabyvatel zcizeného dědictví například ve formě pozůstalosti po vlastníku pozemku, o němž spolehlivě může zjistit informace z výpisu veřejného rejstříku katastru nemovitostí. Naprosto opačná by však mohla být situace, kdy by soubor zcizeného dědictví měl tvořit obchodní závod nebo koncern a nabyvatelem by měl být dosavadní tržní konkurent, který tak nemůže dopředu znát všechny skutečnosti o finanční kondici závodu nebo existenci pohledávek, které by šly za takovým hypotetickým souborem jmění. V tomto případě by nabyvatel jistě trval na seznamu práv a povinností ve smlouvě a nebo by byl ochotný přistoupit jen na část z reálné ceny aktiv v takové pozůstalosti a jeho záměrem by tak byla nejspíše spekulace na zisk.

1.7 Nařízení zůstavitele

Druhá věta prvního odstavce ustanovení § 1714 OZ říká: „Zcizením dědictví vstupuje nabyvatel do práv a povinností náležejících k pozůstalosti.“⁴³ Vyvstává tak otázka, zda-li nabyvatel bude vázán splněním příkazu, odkazu a dalšími opatřeními z vůle zůstavitele. Literatura komentáře WoltersKluwer k občanskému zákoníku říká, že tato druhá věta prvního odstavce § 1714 OZ je reminiscencí na o.z.o., který stál na koncepci

---

⁴² Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁴³ § 1714 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ležící pozůstalosti. Tuto větu zákona je tak nutno vykládat v souladu s ustanoveními, která ukládají těm, kteří nastupují na místo původního dědice, splnit nařízení zůstavitele.⁴⁴ Konkrétně se jedná o analogii se čtyřmi ustanoveními občanského zákoníku, která samostatně upravují situace, kdy na místo původního dědice či odkazovníka nastupuje jiná osoba. Následně ustanovení § 1490 OZ o vzdání se dědictví, § 1506 OZ o uvolněném podílu, § 1509 OZ o náhradnictví i § 1629 OZ o uvolněném odkazu shodně nařizují, že osoby vstupující na místo původních obmyšlených mají povinnost splnit vůli vyjádřenou zůstavitelem, a to zejména tak, že musejí splnit odkaz, příkaz, podmínku, budou vázáni doložením času, nucení strpět správu správcem ustanoveným zůstavitelem, i působení vykonatele závěti. Takové osoby přebírají tedy kromě práv i všechny povinnosti spojené s takovou pozůstalostí.⁴⁵

Ve všech zmíněných případech toto pravidlo platí s jedinou výjimkou, kterou je situace, kdy splnění určitého opatření je provázáno s osobní účastí původního dědice – § 1490, odst. druhý OZ: „*Byl-li dědic, který se dědictví vzdal, obtížen příkazem, nařízením odkazu nebo jiným opatřením, které podle zůstavitelovy vůle může a má splnit jen osobně, nezbavuje se tím povinnosti splnit takové opatření.*“⁴⁶ Toto a obdobná ustanovení provázejí všechny zmíněné případy možného nástupnictví na pozici dědice s výjimkou úpravy ohledně zcizení dědictví. Obdobná zásada by však měla platit naprosto totožně jako v ostatních případech v zákoně vyjmenovaných, a to především s přihlédnutím k ustanovení § 1494, odst. druhý OZ, který ve své první větě říká: „*Závěť je potřeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele.*“⁴⁷ Opačný postup by vedl k možnosti legálnímu vyhnutí se splnění povinnosti, jež byla původnímu dědici uložena zůstavitelem.⁴⁸ Bohužel v současné době zatím neexistuje žádné rozhodnutí soudu, které by tuto teoretickou konstrukci uvádělo v praxi.

---

⁴⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 618, 619

⁴⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 618, 619

⁴⁶ § 1490 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ § 1494 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 618, 619

1.8 Právní postavení nabyvatele, oznámení soudu

Nutnost vyjasnění právního postavení nabyvatele zcizeného dědictví se objevuje zejména proto, že nabyvatelem zcizeného dědického práva se taková osoba stává v průběhu (nebo výjimečně i před zahájením) řízení o pozůstalosti – dědictví nelze zcizit před smrtí zůstavitele a zároveň po skončení pozůstalostního řízení se již nejedná o zcizení dědictví, nýbrž o prodej či darování věcí z pozůstalosti – a navíc k uzavření smlouvy může dojít v různých fázích řízení o pozůstalosti. Z tohoto důvodu je potřeba vyjasnit právní postavení zmíněného nabyvatele zcizeného dědictví ve vztahu k ostatním případným dědicům, ale i ve vztahu k soudnímu orgánu, popřípadě k soudnímu komisaři.

Jak již bylo řečeno, zákon i důvodová zpráva mají v pohledu na postavení nabyvatele zcizeného dědictví jasný postoj. Nabyvatel se v řízení o pozůstalosti stává procesním nástupníkem zcizitele v jeho právní pozici. Tuto skutečnost plně dokládá dikce ustanovení § 122 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních (dále jen “ZŘS“): *„Dojde-li ke zcizení dědictví, soud pokračuje na místě dědice s nabyvatelem dědictví, jestliže zcizitel a nabyvatel o to u soudu do protokolu výslovně požádají a jestliže zcizení dědictví prokáží.“*⁴⁹ Smluvní strany smlouvy o zcizení dědictví mají dle § 1715 OZ povinnost oznámit bez zbytečného odkladu soudu, který vede řízení o pozůstalosti, že došlo ke zcizení dědictví. Obě smluvní strany požádají výslovně soud či soudního komisaře o zápis do protokolu o změně účastníka v řízení na základě platné smlouvy o zcizení dědictví, k jehož doložení jim slouží veřejná listina v podobě notářského zápisu, jak bylo již vysvětleno výše. Včasné splnění tohoto kroku má zásadní význam ať už v hmotněprávním nebo procesněprávním smyslu, především proto, že k takovému oznámení soudu musí dojít před skončením pozůstalostního řízení, jinak k němu nebude přihlíženo, nedojde k přechodu dědických práv a povinností na nabyvatele a zcizitel bude prohlášen za dědice. Naopak včasným oznámením soudu a žádostí obou stran do protokolu (byť učiněnou i jedním zmocněncem) přecházejí práva i povinnosti dědice na

---

⁴⁹ § 122 zák. č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

nabyvatele a ten se tak stává účastníkem řízení a zcizitelova účast v postoupeném (v plném nebo i jen v částečném) rozsahu zaniká.^{50, 51, 52}

Jelikož je nabyvatel procesním nástupníkem zcizitele, nebude soud vůči němu opakovat ty úkony, které již v daném případě v minulosti učinil vůči osobě zcizitele dědictví. K poučení o dědickém právu tak například pozůstalostní soud nebo soudní komisař přistoupí pouze v případě, že ke zcizení dědictví došlo ještě před započítím pozůstalostního řízení. Nabyvatel bude také volit, zda v dědickém řízení uplatnit výhradu soupisu, pouze v případě, že takový úkon dosud neprovedl zcizitel, v opačném případě bude nabyvatel zcizitelovým předchozím rozhodnutím vázán. Důsledky takového rozhodnutí mají značný vliv na následné postavení obou smluvních stran vůči zůstavitelovým věřitelům, což je podrobněji rozebráno v kapitole 1.14 “Ručení věřitelům“. Obdobně budou pro nabyvatele závazné všechny předchozí procesní úkony zcizitele a soudu. Nabyvatel dále bude uzavírat dohodu o rozdělení dědictví s ostatními dědici, ale pouze v případě existence plurality dědiců v daném dědickém řízení a zároveň za podmínky, že zůstavitel takovou možnost ve svém pořízení pro případ smrti nevyloučil. Zkoumání dědické způsobilosti bude ovšem nadále podléhat osobě zcizitele dědictví a nikoli osobě nabyvatele tak, jak bylo vysvětleno výše, a to i s podmínkou možnosti vznesení námítky nepřijatelnosti osoby nabyvatele jako dědice, kterou může vznést pro porušení dobrých mravů k vůli zůstavitele jakýkoli ze spoludědiců v řízení, nebo jej za nezpůsobilého pro nabytí dědictví může prohlásit i svým usnesením soud. V případě, že by se ukázalo, že zcizitel dědictví nebyl způsobilým dědicem, byl vyděděn, zřekl se dědictví, nebo objeví-li se osoba se silnějším dědickým titulem, účast nabyvatele zaniká a jemu vzniká právo na náhradu vzniklé škody vůči zciziteli. Naproti tomu po úspěšném skončení pozůstalostního řízení bude nabyvateli potvrzeno nabytí dědictví.^{53, 54}

---

⁵⁰ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 619,

⁵¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1 s. 611, 612

⁵² § 1715 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵³ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 619

⁵⁴ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1 s. 612

1.9 Zcizení dědictví a předkupní právo

V situacích, kdy po zůstavitelově smrti existuje více než jeden právoplatný dědic a kdy lze tedy takovou situaci označit jako pluralitu dědiců, vzniká okamžikem zůstavitelovy smrti spoluvlastnictví všech takových dědiců k veškerým jeho pozemským statkům. Spoluvlastnictví upravuje čtvrtý díl druhé hlavy třetí části občanského zákoníku v ustanoveních § 1115 a následujících. Tento institut má na svědomí vyjma několika procesních pravidel také hmotněprávní následek, jímž je vznik předkupního práva, které upravuje § 1124, popřípadě také § 1125 OZ.

Obecně platí, že spoluvlastník může se svým podílem libovolně nakládat, nevylučuje-li takovou možnost smluvní ujednání spoluvlastníků, kterou nyní nebudeme brát v potaz. Právo libovolně nakládat se spoluvlastnickým podílem je omezeno jen totožným právem ostatních spoluvlastníků a podmínkou nezhoršení postavení ostatních spoluvlastníků nedbalým jednáním jednoho z nich. Dalším omezením nakládání se spoluvlastnickým podílem jsou právě ustanovení § 1124 a 1125 OZ, které pojmenovávají situace, kdy zcizení podílu na předmětu ve spoluvlastnictví podléhá ochraně ve formě práva odkupu takového podílu ostatními spoluvlastníky, tedy předkupním právem.

Paragraf 1124 OZ v prvním odstavci říká: „*Převádí-li se spoluvlastnický podíl na nemovité věci, mají spoluvlastníci předkupní právo, ledaže jde o převod osobě blízké. Nedohodnou-li se spoluvlastníci o výkonu předkupního práva, mají právo vykoupit podíl poměrně podle velikosti podílů.*“⁵⁵ přičemž k definici nemovité věci užívá zákon textu svého ustanovení § 498 odstavce prvního OZ, srovnatelně tak definuje i osoby blízké v § 22 OZ odstavci prvním. Z druhého odstavce § 1124 OZ se dále dozvídáme, že totéž platí i pro bezúplatný převod nemovitosti. Ustanovení § 1125 OZ dále říká, že: „*Spoluvlastník se může vzdát předkupního práva podle § 1124 s účinky pro své právní nástupce. Jde-li o nemovitou věc zapsanou do veřejného seznamu, vzdání se předkupního práva se do něj zapíše.*“⁵⁶ Tato dvě ustanovení jsou mimo jiné výsledkem novely občanského zákoníku, jež vešla v platnost 1. 1. 2018 a která nahrazuje původní úpravu tohoto institutu. Nutno podotknout, že se zákonodárce rozhodl touto novelou opustit úpravu běžnou pro většinu zemí z rodiny tradičních liberálních kodexů kontinentální

---

⁵⁵ § 1124 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 2020

⁵⁶ § 1125 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 2020

Evropy a nahrazuje ji reliktem překonaného socialistického práva, čímž jde proti mnoha platným právním principům a omezuje a značně komplikuje možnost vlastníka volně nakládat se svým majetkem. K těmto komplikacím dochází i v oblasti zcizení dědictví.

Zůstává otázkou, zda takové omezení platí pouze pro převod takto určené nemovité věci nebo pro zcizení dědictvého práva jako celku. Dle textu komentáře k předchozí zákonné úpravě platné do konce roku 2017 se dalo domnívat, že předkupní právo bude platit ke zcizení dědictvého práva jako celku a to zejména proto, že vzhledem k délce řízení o pozůstalosti tehdejší 6 měsíční prekluzivní lhůta na uplatnění předkupního práva neznamenal značné omezení s dispozicí s majetkem pro dědice.⁵⁷ Současná úprava ovšem žádné takové časové omezení nemá a tudíž by mělo dojít k doslovnému výkladu litery zákony a uplatnit předkupní právo pouze na oblast věcí nemovitých.

Stále ovšem zůstává otázka, jak se s předkupním právem při zcizení dědictví vypořádat. Při zcizení dědictví se převádí dědictvé právo jako celek ať už za úplatu nebo darem. Určit cenu podílu na nemovitosti při zcizení dědictví jako celku pro účely předkupního práva je proto značně komplikované, jelikož dědictví lze zcizit několika způsoby, stejně tak jako s několika účely, jak již bylo rozebráno výše. Vzhledem k faktu, že k tvorbě této kapitoly v této práci dochází těsně před účinností další novely OZ a k dokončení práce tak dojde zcela jistě po datu účinnosti novely, dovoluji si tuto problematiku dále zcela vynechat a zaměřím se na text (staro)nové úpravy ustanovení § 1124 a § 1125 OZ.

Zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění část OZ, mimo jiné fakticky ruší výše kritizovanou novelu účinnou od 1.1.2018 a vrací otázku předkupního práva do stavu před touto novelou.⁵⁸ Nově § 1124 OZ tak (opět) zní takto: „(1) *Bylo-li spoluvlastnictví založeno pořizem pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit, a převádí-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví předkupní právo, ledaže spoluvlastník podíl převádí jinému spoluvlastníku nebo svému manželu, sourozenci nebo příbuznému v řadě přímé.*

---

⁵⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 622

⁵⁸ Čl. 1 bod 1 zák. č. 163/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Neujednávají-li si spoluvlastníci, jak předkupní právo vykonají, mají právo vykoupit podíl poměrně podle velikosti podílů.

(2) Předkupní právo mají spoluvlastníci i v případě, že některý ze spoluvlastníků převádí podíl bezúplatně; tehdy mají spoluvlastníci právo podíl vykoupit za obvyklou cenu. To platí i v jiných případech zákonného předkupního práva.“⁵⁹ Stejně tak se k předchozímu stavu vrací i ustanovení § 1125 OZ: „(1) Vzniklo-li spoluvlastnictví k zemědělskému závodu pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit, a převádí-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu předkupní právo; předkupní právo se vztahuje i na dědický podíl. Neujednávají-li si spoluvlastníci nebo spoludědicové, jak předkupní právo vykonají, mají právo vykoupit podíl poměrně podle velikosti podílů.

(2) Převádí-li spoluvlastník svůj podíl osobě, která by byla jeho dědicem podle ustanovení o zákonné posloupnosti dědiců, nebo jinému spoluvlastníku, odstavec 1 se nepoužije. To platí i v případě, že se spoluvlastník předkupního práva v písemné formě vzdal.“⁶⁰

Zákonodárce tak vrací zpět silně omezené předkupní právo, jehož aplikace nastává pouze z důvodů pořízení pro případ smrti nebo z jiné právní skutečnosti tak, že spoluvlastníci nemohou ovlivnit své postavení – v našem případě typicky intestátní dědická posloupnost. Je potřeba také zmínit, že pořízením pro případ smrti se v ustanovení § 1491 OZ taxativně určuje dědická smlouva, závěť a dovětek.⁶¹ Dědickou smlouvu ovšem uzavírají dědicové se zůstavitelem ještě během jeho života a tak v ní mohou ovlivnit své spoluvlastnické postavení, z toho vyplývá, že předkupní právo se pravděpodobně uplatní pouze pro závěť a odkaz stanovený dovětkem, což jsou ta pořízení pro případ smrti, jež jsou zcela po vůli zůstavitele.⁶² Dále se do zákona znovu zavádí 6měsíční prekluzivní lhůta k uplatnění předkupního práva, které je navíc vyloučeno, pokud dochází k převodu na jiného spoluvlastníka, popřípadě na zákonem zúžený okruh osob blízkých. Tato šesti měsíční lhůta počíná běžet v okamžiku smrti zůstavitele, nebylo-li dědické právo dědiců odsunuto doložením času, a lze tedy mít podle výše

---

⁵⁹ § 1124 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ § 1125 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ § 1491 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶² ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 623

odcitovaného názoru komentáře zákona za to, že takové předkupní právo zasahuje spíše dědické právo jako celek než pouze jednotlivé statky z pozůstalosti. Důvod k úvaze o takové právní konstrukci je především ona prekluzivní lhůta, která vzhledem ke své délce pravděpodobně uplyne před skončením každého komplikovanějšího řízení o pozůstalosti a také možnost analogie z podobného ustanovení o předkupním právu k zemědělskému závodu.⁶³

V neposlední řadě je také potřeba zmínit odlišnosti úpravy v případě zcizení dědictví, do nějž patří i spoluvlastnictví k zemědělskému závodu. Zde v zákoně chybí ona 6měsíční prekluzivní lhůta a předkupní právo spoludědiců tak platí na dobu neurčitou. Dále je zde také v zákoně výslovně zmíněno, že předkupní právo platí jak pro zemědělský závod, tak i pro dědické právo jako celek, což je další signál, jak analogicky dovodit obdobné pravidlo i pro předkupní právo spoludědiců v ustanovení § 1124 OZ. Jediná výjimka z platnosti předkupního práva spoluvlastníků k zemědělskému závodu je převod podílu na někoho, kdo by byl dědicem majitele takového podílu podle ustanovení o zákonné posloupnosti dědiců nebo jinému libovolnému spoluvlastníku. Vzhledem k absenci prekluzivní lhůty je dále v zákoně stanovena možnost spoluvlastníka se svého předkupního práva v písemné podobě vzdát. Při zcizení dědictví, v jehož podstatě je také zemědělský závod nebo jeho podíl, je potřeba na trvalou existenci předkupního práva pamatovat a vypořádat se s ním.⁶⁴

Závěrem této kapitoly bych rád podotkl, že staronovou úpravu považuji za mnohem kvalitnější, jelikož podstatně lépe respektuje koncepci nového občanského zákoníku a jeho principy. Nutno ovšem při zmínce o právních principech podotknout, že se jedná již o třetí změnu právní úpravy předkupního práva během posledních 6 let, což zcela jistě nekoresponduje s principem právní jistoty a přináší poměrně velké rozpaky do očí laické veřejnosti. Stejně tak je poměrně trestuhodné vrátit v platnost předchozí právní úpravu, o které bylo známo, že měla své problémy a mezery, bez toho, aniž by došlo alespoň k částečnému narovnání oněch dříve vytýkaných problémů. I přesto ovšem považuji návrat k liberální úpravě za krok správným směrem.

---

⁶³ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 622

⁶⁴ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 622

1.10 Nabývání věcí z pozůstalosti

Základním pravidlem při nabývání věcí z pozůstalosti ze strany nabyvatele ze smlouvy o zcizení dědictví, jak je popsáno výše, je, že nabyvatel platnou smlouvou nabývá od zcizitele dědické právo. Samotné vlastnické právo k věcem z pozůstalosti přírůže nabyvateli teprve až pozůstalostní soud po skončení řízení o pozůstalosti a to dle pravidel platných pro průběh takového řízení. I toto obecné pravidlo obsahuje ovšem svá úskalí a též výjimky v zákoně vyjádřené nebo z textu zákona dovoditelné.

Touto problematikou se zabývá § 1716 OZ: „(1) Nabyvatel nemá právo na věc náležející zciziteli nikoli jako dědici, ale z jiného právního důvodu, ani na písemnosti, podobizny a záznamy rodinné povahy.

(2) Nabyvateli naproti tomu náleží vše, co k dědictví přibude tím, že ubude odkazovník nebo spoludědic nebo jakýmkoliv jiným způsobem, měl-li by na to zcizitel právo.“⁶⁵ Odstavec první nám tak ve své první části říká, že nabyvatel má právo pouze na věci, které lze získat uplatněním dědického práva z konkrétního převáděného dědického titulu, například zcizením dědictví z titulu zákonné dědické posloupnosti. Z tohoto výroku lze a contrario dovodit, že pozůstalost z ostatních smlouvou nepřeváděných titulů náleží nadále zciziteli. Takovým odlišným titulem může být přednostní odkaz (§ 1594 ods. 2 OZ) nebo darování pro případ smrti (§ 2063 OZ). Uvažovat lze také o situaci, kdy se pozůstalost bude z části řídit intestátní posloupností a z části závětí. V takovém případě by zcizitel nejspíše mohl smlouvou o zcizení dědictví vyjádřit vůli zcizit pouze část dědického práva, která vzniká zákonnou posloupností a nebo závětí. Ve všech těchto případech samozřejmě lze uzavřít takovou smlouvu, která pamatuje na zcizení na základě všech výše zmíněných titulů nebo jakékoli jejich kombinace. Soud poté v řízení o pozůstalosti přírůže nabyvateli tu část pozůstalosti, ohledně níž došlo k převodu dědického práva na základě smlouvy o zcizení dědictví.⁶⁶

Jiným právním důvodem, který zmiňuje první odstavec ustanovení § 1716 OZ, může být například pohledávka zcizitele dědictví vůči zůstaviteli. Při zcizení dědického práva taková pohledávka nezaniká započtením a nabyvatel, společně s ostatními dědici

---

⁶⁵ § 1716 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 624

existují-li, musí takovou pohledávku zciziteli uhradit obdobně jako všem ostatním věřitelům. Smlouva o zcizení dědictví ovšem může v souvislosti se zásadou smluvní volnosti pamatovat i na tyto případy a stanovit tak ve svém textu odlišný režim mezi smluvními stranami.⁶⁷

Naproti tomu druhý odstavec ustanovení § 1716 OZ se zabývá opačnou situací, tedy případy, kdy nabyvateli připadne větší část z pozůstalosti, než se původně dalo předpokládat. Je potřeba zde připomenout výše zmíněné pravidlo, jež platí pro neodvážné smlouvy a jež je vyjádřeno v druhé větě druhého odstavce § 1714 OZ, stanovující možnost ujednat ve smlouvě o zcizení dědictví (ne)aplikovat na daný kontrakt text toho odstavce zákona. Pro následující text je tedy potřeba předpokládat takovou smlouvu o zcizení dědictví, která aplikaci odstavce druhého § 1716 OZ ve svém znění nevylučuje.

V textu zákona jsou zmíněny tři způsoby přírůstku na pozůstalosti ve prospěch nabyvatele. Prvním z nich je situace, kdy z řízení o pozůstalosti ubude odkazovník. Tuto situaci ve vztahu k celému řízení o pozůstalosti řeší ustanovení § 1628 OZ, které stanoví pravidla pro uvolněný odkaz. Jedná se o kumulativní souhrn podmínek, kdy odkazovník: nemůže odkaz přijmout nebo je nezpůsobilý jej přijmout nebo se jej zřekl a nebo jej odmítl; zůstavitel nestanovil odkazovníku náhradníka nebo byla-li řada zvolených náhradníků vyčerpána; nedochází ani k přirůstání podílu na odkazu podle ustanovení § 1628 OZ ods. 1, druhé věty.⁶⁸ K přirůstání podílu ovšem dochází v případech kdy: je stanoveno větší množství odkazovníků s rovným podílem na odkazu nebo bez určení výše podílu; nebo pokud je více odkazovníků s různými podíly na odkazu a zároveň je zřejmá vůle zůstavitele zanechat vyjmenovaným odkazovníkům celý odkaz a že určením podílů nechtěl nic jiného než omezit odkazovníky navzájem. V ostatních případech nedochází k přirůstání podílu a dochází tak k uvolnění odkazu nebo jeho části. Takový odkaz nebo jeho část zůstane v pozůstalosti, ačkoli z ní měl být vydán, čímž se zvýší její hodnota a také prospěch nabyvatele.⁶⁹

Druhým způsobem přírůstku na pozůstalosti ve prospěch nabyvatele je podle dikce ustanovení § 1716 OZ druhého odstavce situace, kdy ubude jeden ze spoludědiců a jeho

---

⁶⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 624

⁶⁸ § 1628 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 624, 625

náhradníkem (nebo jedním ze spolunáhradníků) by se býval stal zcizitel dědictví, v jehož právním postavení nyní vystupuje nabyvatel dědictví. Podmínky možného přírůstku, kdy zcizitel nebo jakýkoli jiný spoludědic nebyl stanoven náhradníkem pro uvolněný podíl, dále ukládají § 1504 – 1506 OZ. Kumulativní souhrn takových podmínek vesměs s několika výjimkami kopíruje tytéž podmínky z předchozího odstavce o uvolnění odkazu. K uvolnění podílu z pozůstalosti tedy dochází když: obmyšlený ze zákonem stanovených důvodů nedědí; nemá náhradníka nebo řada stanovených náhradníků byla bezvýsledně vyčerpána; jsou ostatní obmyšlení dědicové povolání k dědictví rovným dílem nebo výrazem znamenající rovné podělení, a nebo jen těm obmyšleným, kteří jsou povoláni bez určeného podílu, jsou-li ostatní obmyšlení povoláni s vyjádřeným podílem.⁷⁰ Jsou-li všichni obmyšlení povolání s určitým dědickým podílem, podíl nepřipadne nikomu z nich a nápad o velikosti tohoto podílu bude dále řešen pomocí zákonné posloupnosti.⁷¹

Dále může nastat situace, kdy dědictví ze závěti bylo jen jednou z částí pozůstalosti a její druhá část se řídí zákonnou posloupností. V takovém případě by část dědictví ze zákonné posloupnosti mohla být již zcizena a její nabyvatel by za okolností, kdy ostatní obmyšlení v závěti jsou povoláni konkrétně určenými podíly, mohl být tím, komu připadne uvolněný podíl z podílu ze závěti dle situace popsané v předchozím odstavci této práce. Obdobná situace by mohla nastat i dle druhé věty ustanovení § 1633 OZ odstavce prvního: „*Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovnicki podle poměru hodnoty svých odkazů.*“⁷² Podle níž lze soudit, že nabyvateli zcizeného dědictví z odkazu může přirůst uvolněný dědický podíl ze závěti, který nepřiroste k žádnému obmyšlenému ze závěti, jak je výše popsáno, jelikož platí, že nabyvatel vstupuje do všech práv a povinností zcizitele. I zde platí pravidlo, že došlo-li k přírůstku dědického podílu nebo jeho části ve prospěch nabyvatele zcizeného dědictví, přechází na něho i omezení nebo jejich část související s takovým podílem, ledaže

---

⁷⁰ § 1504 - 1506 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 625

⁷² § 1633 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zůstavitel vyjádřil vůli spojit taková omezení výhradně s osobou původně povolaneho dědice.⁷³

K dědictví také může přirůst hodnota z příkazu, bude-li zjištěno, že příkaz nelze vůbec splnit podle podmínek vyjádřených zněním § 1570 OZ: „*Nelze-li příkaz splnit přesně, budiž splněn alespoň tak, aby mu bylo přibližně co možná vyhověno. Není-li možné ani to, náleží osobě obtížené příkazem, co jí bylo zůstaveno, ledaže zůstavitel projevil jinou vůli. Kdo se však učinil neschopným splnit příkaz, věda, že jej tím zmaří, pozbude, co mu bylo zůstaveno.*“⁷⁴ V takovém případě opět nabyvatel zcizeného dědictví může získat celou hodnotu spojenou se zůstavitelovým příkazem nebo její část, a to v závislosti na předchozím postavení zcizitele dědictví. Naopak k dědictví nepřibude hodnota tím, že dojde k započtení na dědický podíl podle § 1663 OZ.⁷⁵

1.11 Vzájemné vyrovnání stran

Na ustanovení § 1716 OZ rozebrané v předchozí kapitole volně navazuje následující ustanovení 1717 OZ: „*Nabyvateli náleží i vše, co zcizitel již dědickým právem obdržel. Nabyvatel však zciziteli nahradí, co ten vynaložil ze svého k nastoupení dědictví nebo na pozůstalost, a pokud si strany neujednaly něco jiného, i náklady zůstavitelova pohřbu a opatření pohřebiště.*“⁷⁶ Jedná se opět o dispozitivní ustanovení zákona, které je možné změnit odlišnou vůlí stran vyjádřenou ve smlouvě o zcizení dědictví. Při kontraktaci nikoli odvážné smlouvy, kdy je za základ smlouvy vzat seznam práv a povinností dle § 1714, ods. druhého OZ, je možné od aplikace tohoto § 1717 OZ i zcela odhlédnout, jelikož vzájemná práva a povinnosti může upravit zcela odlišně právě seznam ze smlouvy o zcizení dědictví, jak je vysvětleno v předchozích kapitolách. Jedná-li se o smlouvu odvážnou nebo o takovou nikoli odvážnou smlouvu, která pravidla z tohoto paragrafu nadále zachovává, dochází díky tomuto ustanovení k vypořádání všech zisků a ztrát na

---

⁷³ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 625

⁷⁴ § 1570 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁵ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 625

⁷⁶ § 1717 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

majetku, které zcizitel utržil ze svých dědických práv a povinností před platností smlouvy o zcizení dědictví.⁷⁷

První věta ustanovení § 1717 OZ stroze říká, že nabyvateli náleží vše, co již zcizitel z dědického práva obdržel. Zcizitel je tedy povinen odevzdat všechen svůj dosavadní profit ze zcizeného dědického práva. Tím mohou být například plody nebo užitky, úroky, nájemné, cena z prodeje věcí z nemovitosti, náhrada škody na věci z pozůstalosti, vyplacené pojistné na věci z pozůstalosti, výnos z již uhrazených pohledávek a výnos z cenných papírů. Zároveň s tím měl ovšem z druhé strany zcizitel nejspíše s pozůstalostí i náklady. Jejich nahrazení se věnuje text druhé věty ustanovení § 1717 OZ. Tím, co zákon zmiňuje jako náklady vynaložené ze svého k nastoupení dědictví nebo na pozůstalost, mohou být náklady na právní zastoupení potřebné k uplatnění zcizitelova dědického práva nebo například náklady za znalce, který ocenil dědickou podstatu nebo její část nebo který například vyvrátil falešnou závěť. Samozřejmě sem patří také náklady spojené se správou celé pozůstalosti, které mnohdy mohou být vysoké, náklady na soupis a nebo seznam zcizené pozůstalosti, náklady vynaložené na splnění zůstavitelových dluhů, náklady na splnění odkazů a příkazů, daňová a poplatková povinnost a samotným textem zákona zmíněné náklady na pohřeb zůstavitele a na opatření jeho pohřebiště, pokud je zcizitel hradil ze svého a nikoli z peněz z pozůstalosti.⁷⁸

Není-li tedy ve smlouvě o zcizení dědictví jinak ujednáno, sestaví si zcizitel s nabyvatelem výkaz zisků a nákladů spojených s pozůstalostí podle předchozího odstavce a převyšují-li zisky nad náklady, uhradí zcizitel dědictví takový rozdíl nabyvateli, popřípadě započte svou povinnost proti nabyvatelově povinnosti za samotné zcizení dědického práva, nebo převyšují-li náklady nad zisky, uhradí rozdílnou sumu nabyvatel zciziteli nebo ji připočte ke své povinnosti stanovené smlouvou o zcizení dědictví za uzavírané zcizení dědického práva. V praxi bude ovšem častěji záležet na smluvních stranách, jak si upraví své vzájemné vztahy ve smlouvě. Strany mohou stvrdit tuto právní úpravu ujednáním ve smlouvě nebo také tím, že se o ní ve smlouvě nezmíní vůbec. Naproti tomu mohou své vztahy upravit odlišně tak, že náhrada nákladů

---

⁷⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 625

⁷⁸ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 625, 626

vynaložených zcizitelem bude již obsažena v ceně za zcizení dědictvého práva. V úvahu může připadnout také paušální náhrada za každý den/týden/měsíc, kdy zcizitel vynakládal úsilí se správou pozůstalosti nebo naopak náhrada nabyvateli za období, kdy se zcizitel těšil z plodů a užitků ze správy pozůstalosti nebo možnost, že si zcizitel ponechá vše, co již dědictvým právem obdržel a nabyvatel nebude nahrazovat nic z toho, co zcizitel vynaložil ze svého. Při realizaci nikoli odvážné smlouvy o zcizení dědictví bude moci také dojít k vzájemnému započtení, nebude-li seznam práv a povinností ze smlouvy o zcizení dědictví korespondovat s tím, co nabyvatel reálně získal.⁷⁹

1.12 Správa pozůstalosti

Podrobněji upravuje situaci, kdy zcizitel spravuje pozůstalost, ustanovení 1718 OZ: „*Spravoval-li zcizitel pozůstalost dříve, než byla nabyvateli vydána, je vůči nabyvateli zavázán jako příkazník.*“⁸⁰ Zákonodárce zde používá termín “vydání pozůstalosti“, který ale není nikde v zákoně definován a je nutné tedy jeho definici odvodit z kontextu ustanovení. Podle komentáře WoltersKluwer k občanskému zákoníku se lze domnívat, že se takovým výrazem rozumí stav, kdy je uzavřena smlouva o zcizení dědictví, mezi stranami došlo k její účinnosti, byť třeba ještě její účastníci nepožádali soud o to, aby na místě dědice pokračoval v řízení o pozůstalosti s nabyvatelem dědictví, a kdy by se tedy měl nabyvatel dědictví ujmout správy pozůstalosti.⁸¹ Okamžikem vydání pozůstalosti je tedy takový okamžik, kdy dochází reálně k uzavření kontraktu. Vzhledem k faktu, že smlouva o zcizení dědictví vyžaduje formu veřejné listiny v podobě notářského zápisu, lze říci, že dochází k jejímu uzavření ve chvíli, kdy ji podepíše poslední kontraktační osoba. Právě v ten moment dochází k vydání správy pozůstalosti nabyvateli dědictví, jelikož právě v ten okamžik na něho přechází práva a povinnosti spojená s dědictvím. Zároveň s tím v takovou chvíli končí správa pozůstalosti zcizitelem dědictví a přechází na nabyvatele, a to za předpokladu, že zcizitel byl jediným dědicem. V opačném případě bude nabyvatel řešit otázku správy pozůstalosti s ostatními dědici. Ustanovení tedy

---

⁷⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 626

⁸⁰ § 1718 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 626, 627

fakticky upravuje vztah zcizitele a nabyvatele dědictví, kdy zcizitel přestává být dědicem a nabyvatel se jím stává, a přitom zcizitel dosud spravoval pozůstalost. Lze soudit, že zcizením dědického práva správa pozůstalosti zcizitelem skončila a ustanovení o příkazu mají poskytnout návod k řešení vztahu obou stran smlouvy k okamžiku zániku této správy.⁸²

Problematicčnost tohoto ustanovení a jeho výkladu také může tkvít v tom, že existuje více titulů, na jejichž základě se lze ujmout správy pozůstalosti. Ustanovení § 1718 OZ se vztahuje pouze na případ, kdy zcizitel spravuje pozůstalost na základě svého dědického práva na pozůstalost. Pouze v takovém případě totiž se zcizením dědictví zaniká jeho právo na spravování pozůstalosti. Naproti tomu, byl-li zcizitel jmenován správcem pozůstalosti na základě zůstavitelovy vůle v závěti jako správce pozůstalosti nebo vykonavatel závěti, a nebo byl-li jmenován jako správce pozůstalosti soudem, zcizitelovo právo (nebo též povinnost) spravovat pozůstalost trvá dál a zcizení dědictví na jeho výkon nemá vliv.⁸³

V souvislosti s tím v okamžiku, kdy podle výše zmíněného končí zcizitelova správa pozůstalosti a přechází na nabyvatele, lze samozřejmě využít právní úpravu závazkových vztahů ze smluv příkazního typu, jež se nachází v prvním oddíle pátého dílu druhé hlavy čtvrté části občanského zákoníku, konkrétně v § 2430 – 2444 OZ. Tato úprava koresponduje i s částí úpravy předchozího ustanovení. Namátkou lze zmínit druhý odstavec § 2432 OZ: „*Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti.*“⁸⁴ Což platí opět za předpokladu, že si strany ve smlouvě neujednaly režim odlišný od zákonného ustanovení. A dále také znění § 2436 OZ: „*Příkazce složí na žádost příkazníkovi zálohu k úhradě hotových výdajů a nahradí mu náklady účelně vynaložené při provádění příkazu, byť se výsledek nedostavil,*“⁸⁵ což je další názorný případ, kdy správa pozůstalosti zcizitelem skýtá možnost k majetkovému vyrovnání podle ujednání smlouvy nebo textu zákona.⁸⁶

---

⁸² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 626, 627

⁸³ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1, s. 614

⁸⁴ § 2432 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ § 2436 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 627

Spravoval-li zcizitel jako dědic pozůstalost, jeho správa končí tím, že přestává být dědicem, což je podle výše řečeného okamžik, kdy dědické právo přechází na nabyvatele. Naopak nabyvatel se v okamžiku přechodu dědického práva na jeho osobu stává novým dědicem a správy pozůstalosti se tedy může ujmout sám, nevykonává-li správu někdo jiný – vykonavatel závěti, správce pověřený zůstavitelem nebo stanovený soudem, nebo některý z dědiců na základě jejich vzájemné dohody; nebo se může ujmout správy společně s ostatními dědici. Bude-li ovšem výkon správy pozůstalosti ve zcizitelově výlučné pravomoci na základě dědického práva a nabyvatel bude chtít, aby zcizitel pokračoval v jím započaté správě, bude jej muset správou pozůstalosti po uzavření smlouvy o zcizení dědictví znovu pověřit. V takovém případě se ale bude nadále jednat o vztahy správce cizího majetku a beneficianta podle právní úpravy o správě cizího majetku v ustanoveních § 1400 – 1447 OZ, a proto lze mít za to, že se nadále pro jejich následný vztah ustanovení o příkazu neuplatní. Je také potřeba připomenout, že i toto ustanovení má dispozitivní charakter a je na vůli stran, zda si ve smlouvě o zcizení dědictví neujednají odlišný režim.^{87, 88}

1.13 Zcizitelova odpovědnost

Následující ustanovení § 1719 OZ zakotvuje odpovědnost zcizitele vůči nabyvateli za pravost jeho dědického práva: *Zcizitel dědictví odpovídá nabyvateli za pravost svého dědického práva, jak je udal. Utrpí-li nabyvatel škodu, zcizitel ji nahradí podle části čtvrté tohoto zákona.*⁸⁹ Pravostí dědického práva se v tomto případě rozumí jeho realizovatelnost. Nikoli z pohledu slibovaného majetkového prospěchu pro nabyvatele, ale z pohledu samotné existence původního dědického práva na straně zcizitele.⁹⁰ Pro platný převod dědického práva zcizitele dědictví na nabyvatele smlouvou o zcizení dědictví je zapotřebí splnit několik zákonných předpokladů na straně zcizitele. Těmito zákonnými předpoklady jsou:

---

⁸⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5, s. 627

⁸⁸ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1, s. 614

⁸⁹ § 1719 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1, s. 615

- Zcizitel je způsobilým dědicem podle § 1481 – 1483 OZ. Nedopustil se tedy vůči zůstaviteli ani jeho předkům, potomkům nebo manželů/manželce a nebo registrovanému partnerovi/partnerce úmyslného trestného činu. Zcizitel se také nedopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově vůli všemi myslitelnými způsoby. Zcizitel nesmí být také zůstavitelovým dědicem na základě zákonné posloupnosti s tím, že je jeho manželem, a zároveň v době zůstavitelovy smrti nesmí probíhat řízení o rozvod takového manželství pro trestný čin naplňující znaky domácího násilí. Vyloučen je také zcizitel jako dědic po svém dítěti podle zákonné posloupnosti, pokud byl zbaven rodičovské odpovědnosti za to, že zneužíval nebo zanedbával výkon rodičovské odpovědnosti.⁹¹

- Zcizitel má platný dědický titul – dědickou smlouvu, závěť nebo v jeho prospěch svědčí pravidla zákonné posloupnosti.⁹²

- Zcizitel se svého dědického práva nezřekl smlouvou se zůstavitelem podle § 1484 OZ.⁹³

- Zcizitel své dědické právo zcela neodmítl podle pravidel z ustanovení 1485 OZ a následujících.⁹⁴

- Zcizitel se v řízení o pozůstalosti dědictví nevzdal podle pravidel § 1490 OZ.⁹⁵

- Zcizitel nebyl právoplatně vyděděn zůstavitelem podle § 1646 OZ a následujících některým z taxativně vyjmenovaných důvodů tím, že neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nouzi, že o zůstavitele neprojevoval opravdový zájem, jaký by projevoval měl, že byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo tím, že vede trvale nezřízený život.⁹⁶

Po uzavření smlouvy o zcizení dědictví se tedy může ukázat, že zciziteli nenáleželo dědické právo nebo jeho část proto, že jej neměl (vyděděním, zřeknutím se dědického

---

⁹¹ § 1481 - 1483 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹² § 1475 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹³ § 1484 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ § 1485 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ § 1490 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 622

práva nebo dědickou nezpůsobilostí) a nebo se během pozůstalostního řízení může objevit dědic se silnějším dědickým titulem (příčemž nadále platí pravidlo: dědická smlouva > závět' > zákonná posloupnost) nebo novější závětí. V takový moment nabyvatel dědictví nemá žádné dědické právo nebo pouze jeho zmenšenou část, jelikož platí zásada, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má, a vzniká mu tak právo na náhradu škody vůči zciziteli dědictví. Tato odpovědnost za pravost dědického práva vzniká ve všech případech uzavření smlouvy o zcizení dědictví, ať už jako smlouvy odvážné nebo jako smlouvy nikoli odvážné se seznamem práv a povinností.⁹⁷

1.14 Ručení věřitelům

Posledním ustanovením upravující zcizení dědictví a celé dědické právo je ustanovení s pořadovým číslem 1720 OZ, jímž se v právním řádu zakotvuje pravidlo solidárního ručení obou stran smlouvy o zcizení dědictví za zůstavitelovy dluhy, ať už přihlášené do pozůstalosti nebo nárokované až po skončení řízení o pozůstalosti: „*Nabyvatel i zcizitel dědictví jsou věřitelům za dluhy zůstavitele zavázáni společně a nerozdílně.*“⁹⁸ Tímto ustanovením se tak posiluje postavení věřitele, což je jedna ze zásad, na které je nový občanský zákoník koncipován. Postavení věřitele by mohlo být zcizením dědictví kráceno, a to tak, že by došlo ke zcizení dědictví nabyvateli, který nemá takové předpoklady na splnění zůstavitelových závazků, jako by býval měl zcizitel. Ustanovení § 1720 OZ tedy zakládá společnou a nerozdílnou (= solidární) odpovědnost nabyvatele a zcizitele dědictví za zůstavitelovy dluhy v pozůstalosti.⁹⁹

Rozsah této odpovědnosti závisí na tom, zda jedna nebo druhá strana v řízení o pozůstalosti uplatnila právo výhrady soupisu. Pro správné pochopení funkce výhrady soupisu je potřeba znát jeho právní úpravu, která se nalézá v § 1704 – 1708 OZ. Jestliže zcizitel byl jediným zůstavitelovým dědicem a ani jedna ze stran smlouvy o zcizení dědictví neuplatnila právo výhrady soupisu (procesně může tuto výhradu uplatnit jen jedna ze stran, a to vždy ta strana, které náleží právo na pozůstalost v momentě, kdy před

---

⁹⁷ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 622

⁹⁸ § 1720 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8, s. 622

pozůstalostním soudem nebo soudním komisařem dochází k poučení o právu na výhradu soupisu. Dochází-li k poučení zcizitele ještě před uzavřením smlouvy o zcizení dědictví, stává se nabyvatel jeho procesním nástupníkem a veškeré již učiněné úkony zcizitelem jsou pro něho nadále závazné), vzniká oběma smluvním stranám společná a nerozdílná odpovědnost za zůstavitelovy dluhy bez ohledu na hodnotu majetku v pozůstalosti. V opačném případě, kdy jedna ze stran smlouvy o zcizení dědictví uplatní výhradu soupisu, budou obě strany opět ručit solidárně zůstavitelovým věřitelům, ale pouze do výše hodnoty majetku získaného z pozůstalosti.¹⁰⁰

Tatáž pravidla platí i v případě, že dědiců je více a smlouvou o zcizení dědictví se převádí právo pouze na podíl z pozůstalosti. Bude-li jednou ze stran smlouvy o zcizení dědictví uplatněna výhrada soupisu, budou obě strany ručit solidárně do výše ceny podílu na dědictví. Pokud výhradu soupisu nevyužijí, budou ručit obě strany solidárně za veškeré dluhy zůstavitele společně s ostatními spoludědici neomezeně, s výjimkou těch spoludědiců, kteří sami výhradu soupisu uplatnili.^{101, 102}

Složitější otázkou je splnění odkazu, který zůstavitel zřídil svým dědicům. Odkaz podle ustanovení 1597 OZ připadá k tíži všem spoludědicům podle velikosti jejich podílu, a to za předpokladu, že zůstavitel nenařídil splnit odkaz výslovně jen jednomu z nich. Jelikož na zcizitele po uzavření smlouvy o zcizení dědictví již nemůže být pohlíženo jako na dědice (předpokládejme, že zcizil všechny své podíly na pozůstalosti a nedošlo k žádnému přírůstku pro jeho osobu), přechází povinnost z odkazu na nabyvatele podle zásady univerzální sukcese. Pokud ovšem zůstavitel zřídil odkaz výlučně vázaný na osobu zcizitele, bude jej zcizitel povinen splnit, jelikož zcizením dědictví se nelze vyhnout jemu uložené povinnosti zůstavitelem. Tato myšlenková konstrukce postavená na analogii s ustanovením § 1490 OZ jako nejbližším ustanovení pro zcizení dědictví je vyjádřena ve Velkých komentářích C. H. Beck. Vzhledem k tomu, že podle § 1691 OZ soud nepotvrdí dědictví do doby, než dojde ke splnění odkazů (popřípadě k podání zprávy o nich odkazovníkům), bude zcizitel nucen vyvinout po něm zůstavitelem požadovanou činnost. Záleží na ujednání stran ve smlouvě o zcizení dědictví, zda-li a do jaké míry bude

---

¹⁰⁰ § 1704 - 1708 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1, s. 616

¹⁰² PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 3120 s., ISBN 978-80-7400-653-1, s. 1653

zciziteli tato činnost kompenzována, což souvisí s vyrovnáním stran podle ustanovení § 1717 OZ, viz také kapitola 1.11 “Vzájemné vyrovnání stran”.^{103, 104}

Ve všech těchto případech, ať už pro solidární ručení věřitelům nebo pro splnění odkazů, by měla smlouva o zcizení dědictví obsahovat závazek, že nabyvatel uhradí zciziteli vše, co vykoná pro splnění odkazů vázaných na zcizitelovu osobu nebo co solidárně s nabyvatelem uhradí věřitelům zůstavitele. V opačném případě by se celý institut zcizení dědictví stal velmi nepraktickým, jelikož by došlo sice k převodu všech práv z pozůstalosti na nabyvatele, ale z povinností by byly obě strany nadále zavázány solidárně bez možnosti regresu pro stranu zcizitele.¹⁰⁵

1.15 Vlastní shrnutí kapitoly

Současná stále ještě relativně nová právní úprava tedy vrací zpět do života v dřívějších dobách zažitý institut zcizení dědictví obdobně jako mnoho dalších „starých“ právních institutů, jež se postupně vyvíjely v čase již od dob starého Říma, což je výsledkem dnes opět již bývalé snahy zákonodárského sboru o postupný návrat do klasických kontinentálních právních kolejí a také snahy o postupnou nápravu právního řádu i veřejného vnímání práva a právního státu po letech komunistické devastace. Není tak překvapivé, že laická veřejnost nemá sebemenší tušení o tom, že existuje „něco jako“ institut zcizení dědictví, natož aby jej veřejnost znala nebo chápala jeho principy. O něco překvapivější pro mne bylo zjištění, že dokonce ani odborná veřejnost mimo aktivní akademickou sféru netuší, že nový občanský zákoník přináší mimo jiné tento staronový institut. V právní praxi mezi zaběhlými advokáty a jejich koncipienty jsem nepoznal prakticky nikoho, kdo by měl být minimální povědomí o existenci zcizení dědictví a o zákonných pravidlech, na nichž je vystavěno.

Objektivně vzato tato poněkud nešťastná situace může být z části způsobena také tím, že na rozdíl od obligačního práva nebo například práva nemovitých věcí se člověk setkává

---

¹⁰³ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 3120 s., ISBN 978-80-7400-653-1, s. 1653

¹⁰⁴ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1, s. 616

¹⁰⁵ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 3120 s., ISBN 978-80-7400-653-1, s. 1653

s dědických právem jen párkrát za život, a proto i poptávka po právních službách ohledně dědictví a dědického řízení je značně omezená. Přesto se ale domnívám, že například v sousedním Německu by bylo krajně nepravděpodobné, aby hlavní tváře větších berlínských kanceláří ani šest nebo sedm let po účinnosti rekodifikace civilního práva alespoň náznakem neznaly některé jeho součásti, byť marginálnější povahy. Přesto tato situace v našich končinách již nikoho ani nepřekvapuje, což také vypovídá o stavu „naší právní kultury“.

Na tomto místě je také potřeba podotknout, že současná právní úprava zcizení dědictví má své nedokonalosti. Ostatně jako celá rekodifikace z roku 2012, o jejíchž hlavních chybách toho bylo napsáno již mnoho, ačkoli dle mého názoru by mnohem častěji mělo zaznívat, že rekodifikace právního řádu (nikoli pouze civilistického hmotného práva a trestního práva hmotného) je absolutní prioritou pro celou oblast české juristické veřejnosti, jelikož neexistuje jiná možnost, než se vrátit zpět do rodiny kontinentálních právních řádů a s tím odstranit všechny právní relikty komunistické minulosti.

Rekodifikace občanského zákoníku byla potřebná, muselo k ní dojít a ve velké většině svého rozsahu je i zdařilá. Úkolem nynějších i budoucích zákonodárců ohledně občanského zákoníku by tak mělo být vyhledávat jeho slabá a neefektivní místa a novelizovat je nebo je nahrazovat, k čemuž mohou zákonodárci mimo jiné využívat také akademickou a odbornou literaturu, judikaturu nebo další zdroje.

Ohledně zcizení dědictví by tak do budoucna dle mého názoru mělo dojít k úpravě ustanovení § 1720 OZ. Osobně soudím, že toto ustanovení je nadbytečné a je jakýmsi obráceným využitím zásady legální licence a smluvní volnosti. Pokud nabyvatel zcizeného dědictví vstupuje do práv a povinností zcizitele, dělá to určitě z vědomého ekonomického důvodu, pročez lze předpokládat, že alespoň v rozumné míře je seznámen s majetkovými poměry zůstavitele. Pokud se tedy takový nabyvatel dědictví rozhodne uzavřít se zcizitelem smlouvu o zcizení dědictví, souhlasí tím se svým vstupem do práv a povinností původního zcizitele a musí tedy počítat i s tím, že ručí za případné dluhy v pozůstalosti. Z pohledu zcizitele se zcizení dědictví bez zákonem stanoveného vyvázání se z případných dluhů (aniž by musely být zciziteli známé) jeví jako absolutně nevýhodný obchod a z mého hlediska se ve své podstatě ani nejedná o zcizení dědictví, pokud jsem jakožto zcizitel dědictví nadále solidárně zavázán souborem pasiv v pozůstalosti.

Toto zákonné ustanovení by tak mělo dle mého názoru pro praxi mnohem větší přispění, pokud by znělo například následovně: „Nabyvatel dědictví je dále zavázán za splnění dluhů zůstavitele, neujednaly-li si smluvní strany opak,“ toto znění ustanovení by ovšem mohlo být vnímáno jako ustanovení, které umožňuje zkrácení věřitelů (což dle mého soudu ovšem umožňuje částečně také výhrada soupisu v každém dědickém řízení). Z tohoto důvodu by znění ustanovení § 1720 mohlo lépe vyznít následovně: „Zcizitel je za dluhy zůstavitele odpovědný společně a nerozdílně s nabyvatelem, a to pouze do výše hodnoty zcizeného majetku v místě a čase zcizení obvyklé,“ což by v praxi bylo pro zcizitele stále akceptovatelnější, než nynější dikce právní úpravy.

Další akademickou diskuzi by bylo možné vést nad zavedením možnosti uzavřít smlouvu o zcizení dědictví jakožto nikoli odvážnou smlouvu. Tato variabilita současného OZ je pokračováním historické právní kontinuity s první republikou, jelikož, jak bude uvedeno v následujících kapitolách, její právní řád a obecný zákoník občanský takovou možnost volby obsahoval také. Civilní právo první republiky, které navazovalo na tradici rakouského ABGB (pozn. *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, platný pro neuherskou část Rakouské monarchie od 1. 6. 1811 = zkratka ABGB*)¹⁰⁶, znalo zcizení dědictví jako institut řadící se mezi smlouvy odvážné: „*Jestliže tedy při koupi nebyl vzat za základ inventář, jest i koupě dědictví smlouvou odvážnou*“.¹⁰⁷

Zákonodárcovým úmyslem při (znovu) zavádění této možnosti volby pravděpodobně bylo, aby ani jedna ze stran nemohla být neúměrně zkrácena například zneužitím informačního náskoku nad kontraktační protistranou. Vyvstává však otázka, zda-li zakotvení této možnosti volby přespříliš nediskvalifikuje původní smysl a účel tohoto právního institutu. Osobně původní smysl a účel zcizení dědictví vnímám někde na pomezí institutů pojištění a sázky. Jsem-li zcizitelem dědictví, pak mám zřejmě z nějakého důvodu obavy o stav pozůstalosti nebo výši její hodnoty (ať už jsou důvody jakékoli, od probíhajícího řízení o pravosti směnec nebo smluv o zápůjčkách zůstavitele, na jejichž vedení nemá zcizitel prostředky; přes finanční kondici zůstavitelova rodinného

---

¹⁰⁶ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 196, 426, 427

¹⁰⁷ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. § 1278, s. 358

závodu, který byl mým vzdáleným příbuzným; až ke kolísající hodnotě cenných papírů a komodit obchodovatelných na burzách nebo regulovaných trzích). Rozhodnu-li se toto své dědické právo na nabytí takové pozůstalosti zcizit odvážnou smlouvou, lze se domnívat, že se svým způsobem jistím před případnou soudní prohrou nebo třeba pádem akcií, a zároveň svým způsobem i sázím na to, že k takové události může dojít a své riziko za dohodnuté protiplnění přenáším na nabyvatele (zde se opět ukazuje absurdita současného ustanovení § 1720 OZ). Jsem-li naopak nabyvatelem takového dědictví, přijímám toto riziko zcizitele na sebe. Vzhledem k tomu, že mám zájem o jakýkoli statek z pozůstalosti, jsem ochoten toto riziko podstoupit a pojistit si tímto jeho nabytí. Zároveň s tím také očekávám možný růst hodnoty takto nabytých statků a sázím na to, že toto dědictví nebude předloženo nebo že hodnota např. akcií v pozůstalosti přestane kolísat (př. pád akcií po smrti osoby s rozhodujícím vlivem na chod společnosti) a do budoucna tato hodnota poroste zpět k původním číslům nebo i výše.

V této variabilitě ekonomického uvažování lze spatřit jistou krásu institutu zcizení dědictví a dovedu si představit mnoho situací, kdy by obě smluvní strany takový kontrakt uzavřely ke spokojenosti obou stran. Zároveň s tím se nemohu zbavit dojmu, že zavedení možnosti uzavřít tuto smlouvu jako nikoli odvážnou s následným regresem pro jednu nebo druhou smluvní stranu tento institut fakticky zabíjí. Ve výše popsaném uvažování obou smluvní stran tak nyní přibývá otázka: „Nebude lepší počkat si na budoucí výsledek dědického řízení a následnou ekonomickou situaci, než se pouštět do nevyzkoušeného smluvního závazku, z něhož nakonec nemohu mít kýžený užitek?“ Lze samozřejmě namítat, že smluvním stranám nikdo nezakazuje uzavírat smlouvu o zcizení dědictví nadále jako smlouvu odvážnou, ale ruku na srdce, kolik příčetných lidí bude ochotno riskovat ztráty na jedné nebo druhé smluvní straně, pokud vědí, že nikoli odvážnou smlouvou mohou těmto negativním následkům předejít? Přidáme-li k této úvaze výše popsanou nešťastnou formulaci ustanovení § 1720 OZ, máme z čista jasna prakticky mrtvý klasický právní institut, a to jen proto, že se zákonodárce obával vydat se v tomto ohledu liberálnější cestou.

Bohužel, současná doba je až příliš přívětivá k regulaci a snaží se nalézt slabší smluvní stranu i tam, kde se o slabší smluvní straně z principu nemusí jednat. Právní úprava zcizení dědictví je toho bohužel dle mého názoru příkladem. Osobně bych se raději přikláněl k úpravě staré školy, stojící na zásadách liberálního pojetí ekonomických

vztahů, principu bdělosti ve vztahu k ochraně svého majetku a práv každým jedincem samostatně, a také na důvěře ve schopnost rozumného ekonomického smýšlení vlastního obyvatelstva a v jeho elementární (nejen právní a ekonomické) znalosti. Je ale docela dobře možné, že právě o existenci těchto elementárních znalostí práva a ekonomie se zákonodárce vzhledem k výše zmíněné komunistické destrukci myšlení obyvatelstva obával.

2 Historická úprava zcizení dědictví za první republiky

2.1 Civilní právo první republiky úvodem

28. října 1918 nově vzniknuvší Československá republika od samotného počátku své existence musela mezi mnoha jinými problémy řešit, jakým způsobem zformuje svůj právní řád. Odhlédneme-li od všech debat nad novou formou státu a vlády ČSR, od ústavního pořádku a veřejného práva jakožto celku, bylo ohledně civilního práva rozhodnuto o jeho kontinuitě s právem zanikající Rakouské monarchie. Následně bylo ještě téhož dne zákonem č. 11/1918 Sbírkou zákonů a nařízení rozhodnuto, že: „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony zůstávají prozatím v platnosti,*“¹⁰⁸ což byl v té době pro rychle se rodící stát jediný rozumný krok, jak se vypořádat s problematikou existence právního státu i po aktu vzniku ČSR odtržením se od hroutící se monarchie. Reciproční zákon, který mohl být lidmi, jejichž srdce prahla po revoluci a zpřetrhání veškerých vazeb s předešlým státním zřízením, vnímán negativně, byl nejspíše i z těchto důvodů uvozen následovně: „*Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby byla zachována souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:*“¹⁰⁹ z čehož lze usuzovat, že již od samého počátku byla u tehdejších zakladatelů státu vůle pro vytvoření vlastních československých kodexů.¹¹⁰

Tato snaha o kodifikaci, měla mimo jiné odstranit z právního řádu první republiky dualismus, který byl Recipročním zákonem přijat za svůj, jelikož pro oblast Slovenska a Podkarpatské Rusy tím pádem nadále platilo právo uherské, jež nebylo kodifikováno a řídilo se více zvykovým právem než právem psaným. Další motivací pro vznik vlastních právních kodexů (občanské právo nebylo jediným právním oborem, v němž docházelo ke snaze o kodifikaci) byl jednoduše fakt, že nově vznikající republika toužila po sebeurčení a tím i po vlastních zákonech, jelikož tehdejší vztah obyvatelstva vůči Rakousku byl

---

¹⁰⁸ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 322

¹⁰⁹ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 321

¹¹⁰ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 313 - 334

v mnoha ohledech na bodu mrazu. Jak ale z dějin víme, snaha o kodifikaci vlastního československého občanského zákoníku nebyla v tomto období úspěšná a nikdy nedošlo.¹¹¹

Rozsáhlé práce na československém občanském zákoníku skončily v roce 1935. O dva roky později byl návrh zákona odeslán do tehdejšího parlamentu, ovšem hlasování o jeho osudu již nebylo nikdy uskutečněno. Právní dualismus tedy provázel první republiku po celou dobu její existence společně s rakouským ABGB, který v českém názvu obecný zákoník občanský (zkratka „o.z.o.“) platil v zemích bývalého Českého království dokonce ještě několik let po druhé světové válce. ABGB bylo v jeho české podobě samozřejmě také novelizováno a krátce po jeho přijetí Recipročním zákonem bylo též omezeno, a to dne 29. února 1920 zákonem č. 121/1920 Sb. z. a n., Uvozovacím zákonem Ústavní listiny, který ve svém článku I. stanovil: „*zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné,*“¹¹² a také článkem IX.: „*v den ustanovený v 1. odstavci článku VIII. (pozn. 29. února 1920) pozbývají platnosti všechna ustanovení, která odporují této ústavní listině a republikánské formě státu, ...*“¹¹³ což byla „pojistka“ nové ústavy ČSR proti různým pasážím kterýchkoli zákonů, které byly přijaty Recipročním zákonem z rakouské monarchie a které tak v mnohém mohly odporovat republikánskému zřízení nového státu.¹¹⁴

Vzhledem k tomu, že nikdy nedošlo ke schválení československého občanského zákoníku a že v oblasti Slovenska platilo uherské zvykové právo, bude pro další text této kapitoly shrnující historii institutu zřízení dědictví brán jako výchozí o.z.o. platný ve třicátých letech minulého století.

---

¹¹¹ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 426, 427

¹¹² Zákon č. 121/1920 Sb., zákon ze dne 29. 2. 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. In psp.cz [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ MALÝ, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4, s. 335-337, 426, 427

2.2 Právní úprava zcizení dědictví v o.z.o., úvodní ustanovení § 1278

Obecný zákoník občanský upravoval zcizení dědictví ve své „*dvacátédeváté hlavě*“ s názvem „*O smlouvách odvážných*“, a zcizení dědictví bylo tedy vyčleněno stranou z úpravy dědického práva a absolutních majetkových práv a namísto toho byla tato úprava začleněna do relativních majetkových práv mezi vyjmenované smluvní typy odvážných smluv. Již z tohoto zařazení v o.z.o. lze usuzovat na dikci tehdejšího zákonodárce na závazkový charakter zcizení dědictví, a také na to, že na smlouvu o zcizení dědictví (v tehdejší originále o koupi dědictví) se pohlíželo spíše jako na smlouvu odvážnou, dokud nebyl (vyvratitelná právní domněnka) prokázán opak.¹¹⁵

Tehdejší zákonná úprava o.z.o. znala 6 ustanovení, konkrétně se jednalo o § 1278 - § 1283, které nebyly členěny do číslovaných odstavců. Jak již bylo naznačeno poznámkou výše, zcizení dědictví tehdejší o.z.o. pojmenovával již na samém počátku právní úpravy ohledně zcizení dědictví v § 1278 o.z.o. jako „*koupi dědictví*“. Tehdejší právní úprava také vycházela z podmínky, že dědictví lze zcizit teprve po zůstavitelově smrti, což bylo vyjádřeno následující formulací v první části zmíněného § 1278: „*Kdo koupí dědictví, jehož se prodávající již ujal, nebo které mu alespoň napadlo, ...*“,¹¹⁶ přičemž dědictví dle i tehdy platných právních principů nemohlo napadnout na dědice za zůstavitelova života, jelikož by se nejednalo o dědický nápad, ale o jednu z běžných forem zcizení majetku za života zůstavitele (obvykle darování).¹¹⁷

První věta výše citovaného § 1278 o.z.o. následně zakotvuje další zásadu závazkoprávních vztahů, jež je platná i pro současnou právní úpravu, a to: „*... nebo které mu alespoň napadlo, vstupuje nejen v práva, nýbrž i v závazky prodávajícího jako dědice, ...*“,¹¹⁸ což není nic jiného, než vyjádření zásady univerzální sukcese v tehdejší právní úpravě. Poslední část první věty § 1278 o.z.o. pak ohledně práv a povinností, do nichž vstupoval tehdejší nabyvatel dědictví, činí výjimku, kterou opět zná i současný OZ, a tou je výjimka ohledně práv a povinností osobního charakteru.¹¹⁹

---

¹¹⁵ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Věšhrd, 1935. s. 358

¹¹⁶ Tamtéž, § 1278

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ Tamtéž, § 1278

¹¹⁹ Tamtéž, § 1278

První odstavec prvního ustanovení o zcizení dědictví v § 1278 o.z.o. končí větou o již zmíněné vyvratitelné právní domněnce o odvážnosti uzavírané smlouvy o koupi dědictví: „*Jestliže tedy při koupi nebyl vzat za základ inventář, jest i koupě dědictví smlouvou odvážnou.*“¹²⁰ Odvážnost smlouvy o koupi dědictví je tak zachována až do chvíle, kdy je argumentem opaku prokázáno, že byl za základ smlouvy vzat inventář (= dnešní seznam práv a povinností ze zcizené pozůstalosti).

Ustanovení § 1278 o.z.o. tímto nekončí. V jeho textu se nachází ještě jeden odstavec ve znění: „*Ku platnosti koupě dědictví jest třeba, aby byl zřízen notářský spis, nebo aby byla dosvědčena soudním protokolem,*“¹²¹ což koresponduje s vyjádřením současného třetího odstavce úvodního ustanovení § 1714 OZ, jelikož dnešní notářský zápis lze podřadit pod obě možnosti formulované v citované části ustanovení § 1278 o.z.o., a to z důvodu, že soudobý notář vykonává v průběhu dědického řízení v první instanci též funkci soudního komisaře. Soudní protokol tak může být v převedeném smyslu jak soudně schváleným smírem (který, jak je vysvětleno na začátku práce, nepřipadá v soudobém právu v úvahu jako možná forma uzavření smlouvy o zcizení dědictví), tak také protokolem vyhotoveným soudním komisařem (dnes pověřeným notářem).

Ve všech zde popsaných částech úvodního ustanovení právní úpravy zcizení dědictví v o.z.o. lze spatřit zřejmý zdroj inspirace novodobého zákonodárce pro sestavení všech tří odstavců soudobého úvodního ustanovení právní úpravy zcizení dědictví v § 1714 OZ.¹²²

2.3 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1279

Následující ustanovení o.z.o. § 1279 se stalo zřejmou inspirací novodobého zákonodárce pro sestavení současného ustanovení § 1716 OZ. Tehdejší prvorepublikové ustanovení začíná obdobným návětím, jako výše zmíněné ustanovení soudobé, zní: „*Kupec dědictví nemá nároku na věci, které prodávajícímu náležejí jako dědici, nýbrž*

---

¹²⁰ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1278

¹²¹ Tamtéž

¹²² Srov. § 1714 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

z jiného důvodu ...“¹²³ což znovu dokládá, že o.z.o. byl stěžejní inspirací pro stávající právní úpravu zcizení dědictví, jelikož text návětí je (vyjma jazykových změn, jež proběhly za posledních 100 let) prakticky totožný s návětím novodobím, a to s jediným rozdílem, jímž je tehdejší označení „*kupec dědictví*“ namísto nynějšího označení nabyvatel. Tato změna v označení stran kontraktu je ovšem pouze vyjádřením jistého zpřesnění, jímž právní terminologie v moderní době prošla.¹²⁴

Na rozdíl od současné právní úpravy § 1716 OZ ovšem prvorepublikový o.z.o. k tomuto návětí přidává demonstrativní výčet situací, kdy kupec dědictví nemá nárok na vlastnictví zůstavitelových věcí: „... *na př. jako přednostní odkaz (fideikomis)¹, substituce, pohledávka z pozůstalosti, a které by mu náležely i bez dědického práva.*“¹²⁵ což představuje odklon novodobé právní úpravy, která pravděpodobně z důvodu snahy o zestručnění úpravy zcizení dědictví tento demonstrativní výčet nenabízí, a k jeho odvození je nutné pracovat s dědickým právem jako celkem a vzít v úvahu všechny myslitelné situace, jak bylo názorně ukázáno výše v kapitole 1.10 „Nabývání věcí z pozůstalosti“ pojednávající o ustanovení § 1716 OZ.¹²⁶ Poznámkou pod čarou v citovaném ustanovení je zmínka o tom, že: „¹ *Fideikomisy rodinné (svěřenství) jsou zrušeny zák. č. 179/1924 Sb.*“¹²⁷ což dokládá, že každá právní úprava se vyvíjí v čase podle toho, jak si praxe žádá. S rozvojem společnosti a její liberalizací, jíž nejen v tomto období dle mého názoru pravděpodobně zapříčiňuje zejména zvyšující se mobilita obyvatelstva, tak došlo v období první republiky již v jejím počátku ke zrušení právní úpravy rodinného svěřenství, a dále mohlo existovat pouze konkrétním zůstavitelem určené obecné svěrenské nástupnictví, jak jej známe dodnes. Se zánikem rodinného fideikomisu skončil též zákaz zcizení majetku, který byl po dlouhé generace vázán určenou posloupností jednotlivých (zejména venkovských statkářských) rodů, což

---

¹²³ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1279

¹²⁴ Srov. § 1716 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁵ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1279

¹²⁶ Srov. § 1716 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, 1. pozn. pod čarou

zapříčinilo zvýšení možnosti s tímto majetkem čítajícím zejména nemovitosti volně nakládat.

Následující druhá věta ustanovení § 1279 o.z.o. byla opět velkou inspirací novodobého zákonodárce, tentokrát pro sestavení dispozice ustanovení § 1716 OZ odstavce druhého: „*Naproti tomu obdrží vše, co přibude k samotnému dědictví, ať již tím, že odpadne některý odkazovník nebo spoludědic, nebo jakýmkoli jiným způsobem, pokud by na to měl prodávající nárok.*“¹²⁸ když jediným faktickým rozdílem vyjma transkripce do moderní řeči je rozdíl v označení zcizitele dědictví za „*prodávajícího*“. To, že současný zákonodárce fakticky přebral toto ustanovení bez výrazných změn, je jedním z důkazů, že více než inspirací zahraniční úpravou a jejím vývojem v čase 20. století se tento zákonodárce vydal cestou návaznosti na tradici právní úpravy platné na našem území.¹²⁹

2.4 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1280

Dalším ustanovením z řady těch, které v o.z.o. upravovaly tehdejší pravidla institutu zcizení dědictví, je § 1280, který byl opět inspirací pro současnou právní úpravu zcizení dědictví, konkrétně pro § 1717 OZ. Tehdejší ustanovení ve své první části před středníkem znělo: „*Vše, co dědic dostane na základě dědického práva, jako na př. vytěžené plody nebo vybrané pohledávky, připočte se ku podstatě; ...*“¹³⁰ což je podobně jako v předchozí kapitole zřejmou předlohou textu první věty ustanovení § 1717 OZ, a to pouze s rozdílem přítomnosti existence demonstrativního výčtu, kdy se mohlo toto ustanovení uplatnit, ve znění prvorepublikové verze.¹³¹

Druhá část prvorepublikového znění § 1280 o.z.o. za středníkem je stejně tak jako v předešlých případech inspirací nynějšího zákonodárce a udává pravidla pro případy, kdy zcizitel (prodejce) dědictví má naopak nárok na náhradu vynaložených nákladů: „...“

---

¹²⁸ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1279

¹²⁹ Srov. Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹³⁰ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1280

¹³¹ Srov. § 1717 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

naproti tomu odečte se od podstaty vše, co ze svého vynaložil, aby nastoupil dědictví, nebo na pozůstalost. Sem náležejí zaplacené dluhy, již vydané odkazy, dávky a soudní poplatky, a nebylo-li výslovně jinak smlouveno, i pohřební náklady.“¹³² I tato část ustanovení o.z.o. byla do současného OZ přejata téměř beze změn, zákonodárce pouze opět opustil od uvedení demonstrativního výčtu možností použití tohoto ustanovení, přičemž ale zachovává poslední část citovaného ustanovení, kdy do současné právní úpravy zakotvuje tezi, že za vypravení pohřbu a dalších nákladů na pohřebiště si zcizitel ze zákona zaslouží náhradu toho, co vynaložil, není-li ve smlouvě o zcizení dědictví ujednáno něco jiného.¹³³

Tato část právní úpravy ohledně náhrady nákladů vynaložených na vypravení pohřbu a pohřebiště by dle mého názoru mohla být směřována o něco více k ochraně tradičních hodnot a mohla by například kogentně stanovit, že nabyvatel zcizeného dědictví je povinen nahradit náklady vydané (byť jen poměrným dílem) zcizitelem na vypravení zůstavitelova pohřbu a zřízení nebo údržbu pohřebiště, pokud tyto náklady již nevynaložil ze svého. Tento korektiv by mohl například pomoci méně majetnému dědici pro vypravení důstojného rozloučení se zůstavitelem, pokud by věděl, že své případné dědictví bude plánovat zcizit.

2.5 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1281

Následující ustanovení prvorepublikového o.z.o. s pořadovým číslem 1281, které je znovu bezpochyby inspirací zákonodárce pro současné znění § 1718 OZ, zakotvuje jednoduché pravidlo o správě pozůstalosti: „*Pokud prodávající spravoval pozůstalost před odevzdáním, ručí kupujícímu jako jiný jednatel.*“¹³⁴ Jediným rozdílem mezi úpravami je změna označení osob v této hypotetické smlouvě (latinsky označené jako *mandatum*), která by mezi stranami smlouvy o zcizení dědictví za podmínek tohoto ustanovení vznikla, jež se v novém pojetí občanského zákoníku nazývá příkazní

---

¹³² NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 358, § 1280

¹³³ Srov. § 1717 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 359, § 1281

smlouvou a jednatel je nyní příkazníkem. Veškerá pravidla spojená se zněním tohoto ustanovení byla rozebrána výše v kapitole 1.13 “Zcizitelova odpovědnost”.¹³⁵

2.6 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1283

Toto ustanovení o.z.o. platné za první republiky je předlohou a částečně také obdobou současného ustanovení § 1719 OZ. Oproti předcházejícím ustanovením je zde ovšem patrné určité odchýlení zákonodárce od předlohy, již byl právě § 1283 o.z.o. Text tohoto ustanovení zní: *„Stal-li se prodej dědictví na základě inventáře, ručí za něj prodávající. Stal-li se prodej bez takového seznamu, ručí za pravost svého dědického práva, jak je byl udal a za všechnu škodu kupujícímu svojí vinou způsobenou.“*¹³⁶ Současná právní úprava oproti tomu nerozlišuje odpovědnost zcizitele podle odvážnosti nebo nikoli odvážnosti uzavřené smlouvy a zakotvuje pravidlo, které říká, že zcizitel ručí za pravost dědického práva, jak je udal.¹³⁷

2.6.1 Odvážné smlouvy v o.z.o.

Dovolím si na tomto místě přidat vsuvku porovnávací též právní úpravy odvážných smluv. Prvorepubliková právní úprava definovala odvážné smlouvy v ustanovení § 1267 o.z.o. následovně: *„Smlouva, kterou se slibuje a přijímá naděje na prospěch dosud nejistý, jest smlouvou odvážnou. Podle toho, zda se za to něco slibuje, čili nic, jest to smlouva úplatná nebo bezplatná.“*¹³⁸ lze tedy konstatovat, že tehdejší formulace *„naděje na prospěch dosud nejistý“*¹³⁹ je současnou právní úpravou vyjádřena jako *„prospěch, anebo neprospěch alespoň jedné ze smluvních stran na nejisté události“*.¹⁴⁰ Obě tyto úpravy vyjadřují v podstatě totéž a odvážné smlouvy tedy kontinuálně navazují na

---

¹³⁵ Srov. § 1717 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁶ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 359, § 1283

¹³⁷ Srov. § 1719 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁸ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 355, § 1267

¹³⁹ Tamtéž

¹⁴⁰ § 2756 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

„klasickou“ právní úpravu platnou v českých zemích celých 150 let. Přesto mi přijde v tomto případě znění zákonné úpravy platné za první republiky ona „*naděje na prospěch dosud nejistý*“¹⁴¹ elegantnější než její vyjádření nyní.

V následujícím ustanovení § 1268 o.z.o. tehdejší právní úprava, obdobně jako nyní (přidávajíc i vyloučení ustanovení o změně okolností), vylučovala pro užití v souvislosti s odvážnými smlouvami právní institut *laesio enormis*: „*Při smlouvách odvážných nelze použití právního prostředku pro zkrácení přes polovinu ceny.*“¹⁴²

V posledním obecném ustanovení § 1269 o.z.o. upravujícím odvážné smlouvy tehdejší občanský zákoník taxativně vyjmenovával typy odvážných smluv: „*Smlouvy odvážné jsou: sázka; hra a los; všelike trhové a jiné smlouvy uzavřené o očekávaných právech nebo o budoucích dosud nejistých věcech; dále smlouvy o doživotní důchod; společenské zaopatřovací ústavy; konečně smlouvy pojišťovací a zápůjčka na lodi.*“¹⁴³ z čehož lze usoudit, že tehdejší právní úprava oproti úpravě nyní znala větší množství vyjmenovaných smluvních typů řadících se do kategorie smluv odvážných. Samotné zcizení dědictví zde sice vyjmenováno není, je ovšem podřazeno v obecném vyjádření „*všelike trhové a jiné smlouvy uzavřené o očekávaných právech nebo o budoucích dosud nejistých věcech,*“¹⁴⁴ přičemž nabytí dědictví a obsah jeho majetkové podstaty je oním očekávaným právem a dosud nejistou věcí.

2.6.2 Zcizení dědictví jak odvážná a nikoli odvážná smlouva

Předchozí právní úprava zcizení dědictví tedy dle výše uvedeného rozlišovala dva druhy odpovědnosti zcizitele dědictví, přičemž odpovědnost při uzavření odvážné smlouvy o zcizení dědictví zůstává v dnešní úpravě oproti předloze nezměněna, ovšem odpovědnost u nikoli odvážné smlouvy neměl tehdejší zcizitel za udanou pravost dědického práva, nýbrž za kupcovo (nabyvatelovo) nabytí věcí taxativně určených v inventáři.

---

¹⁴¹ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 355, § 1267

¹⁴² Tamtéž, § 1268

¹⁴³ Tamtéž, § 1269

¹⁴⁴ Tamtéž

Zůstává ovšem otázkou, jak moc se taková odpovědnost „za inventář“ v praxi lišila od odpovědnosti za pravost dědického práva. Jsem-li odpovědný za pravost dědického práva, které jsem jakožto zcizitel udal a na jehož základě se nabyvatel rozhodl uzavřít daný kontrakt, potom nesu odpovědnost za třeba i procentuální výši (kterou jsem nabyvateli udal jako vyjádření výše svého dědického práva na pozůstalosti) hodnoty pozůstalosti, k jejímuž nabytí následně nedošlo na základě neplatnosti udaného titulu.

Typicky by se v takovém případě jednalo o dědění na základě závěti, jejíž platnost byla následně zrušena jinou závětí, o níž jsem jako dědic neměl ponětí. Udal-li jsem nabyvateli (kupci) dědictví, že budu dědicem o velikosti 50 % podílu na pozůstalosti na základě závěti a nabyvatel se později pro existenci novější závěti dědicem nestane, jsem odpovědný nabyvateli do výše 50 % z hodnoty pozůstalosti, ať už bude v dědickém řízení její výše určena jakkoli. K takové situaci by mohlo dojít například ve chvíli, kdy pocházím z rodiny o mnoha sourozencích. Zním zhruba zůstatek na otcově účtu, vím, jaké auto parkuje v otcově garáži a samozřejmě znám i polohu jeho domu se zahradou, a zároveň také vím, že otec před rokem uzavřel závěť, na jejímž základě povolává mne a mou sestru rovným dílem a mého bratra závětí vyděd'uje. V průběhu dědického řízení bych se rozhodl toto dědictví zcizit, například z důvodu odpadnutí starostí s vyhotovením kupní smlouvy a vkladového řízení na katastrálním úřadu po nabytí nemovitosti z pozůstalosti (při jejím zamýšleném prodeji) . Toto zcizení bych s nabyvatelem uzavřel jako odvážnou smlouvu. V dalším průběhu řízení by se ukázalo, že otec měsíc před smrtí nechal vyhotovit novou závěť, kde kromě bratra vydědil i mne. Má odpovědnost vůči nabyvateli by tak spočívala v náhradě škody (50 % z hodnoty pozůstalosti určené v dědickém řízení) a v ušlém zisku nabyvatele, ať už by nakonec bylo v pozůstalosti cokoli (hodnota pozůstalosti by se mohla zvyšovat i snižovat oproti mým původním předpokladům absencí věcí nebo naopak přítomností věcí, o nichž jsem nevěděl) a v souvislosti s tím by se mohla měnit i výše mé odpovědnosti nad, ale také pod kupní cenu za zcizené dědictví.

Naproti tomu by ve výše namodelované situaci byla má odpovědnost zcela odlišná, pokud bychom s nabyvatelem dědictví uzavřeli tuto smlouvu podle práva o.z.o. za první republiky jakožto nikoli odvážnou smlouvu s inventářem, v němž by můj udaný dědický titul byl předem takto vyjádřen. Inventářem bych se tedy zavazoval nabyvateli k nabytí dědictví v hodnotě 50 % z určeného domu se zahradou, automobilu a peněz na

bankovním účtu. Předpokládejme, že by se jednalo o domnělé věci v celkové hodnotě 5.000.000,- Kč, které bych zcizil na základě smlouvy za 2.500.000,- Kč s tím, že by ve smlouvě bylo ujednáno, že nabyvateli nenáleží nic z hodnoty veškerých dalších předmětů z pozůstalosti, které by se dále v pozůstalosti našly. Odpovědnost mě jakožto zcizitele by tedy byla pouze do výše poloviny hodnoty věcí udaných v inventáři, nehledě na to, zda-li by následně do pozůstalosti přibyly další věci nebo některé z věcí ubyly. Výše této mé odpovědnosti by tedy zůstávala konstantní (pokud by nedošlo k výraznému posunu předem odhadované hodnoty věcí v řízení o pozůstalosti) nehledě na neplánované přírůstky nebo úbytky v pozůstalosti.

Tato dvojkolejnost ručení za udané dědické právo byla současnou právní úpravou opuštěna, přičemž nadále platí pouze „proměnná“ výše ručení, jak bylo popsáno na příkladu výše při variantě uzavření odvážné smlouvy, a to i pro soudobé případy uzavření nikoli odvážných smluv o zcizení dědictví, což dle mého názoru představuje změnu v postavení zcizitele dědictví. Pokud ten uzavře s nabyvatelem smlouvu o zcizení dědictví se seznamem taxativně určených věcí zároveň s klauzulí o tom, že nabyvateli náleží i vše ostatní, co se později „objeví“ v pozůstalosti, bude zcizitel ve značně nevýhodném postavení, jelikož nabyvatel by si z pozice případné ekonomicky silnější smluvní strany mohl vymoci, že zciziteli uhradí kupní cenu pouze za věci určené v seznamu, zatímco zcizitel by následně mohl odpovídat za hodnotu pozůstalosti díky nečekaným přírůstkům do této pozůstalosti s řádově vyšší hodnotou a tím i vyšší odpovědností za nabyvatelovo případné nenabytí dědictví.¹⁴⁵

2.7 Právní úprava zcizení dědictví o.z.o., ustanovení § 1282

Poslední (předposlední dle řazení o.z.o.) ustanovení o.z.o. z těch, které se věnují institutu zcizení dědictví, je jediným z těch, které zákonodárce do nové právní úpravy nepřejal. Toto ustanovení zakotvuje pravidla pro uspokojení odkazovníků a věřitelů pozůstalosti, přičemž právě věřitele z pozůstalosti je nutné definovat, jelikož současný právní řád tento pojem nezná. Věřitelem z pozůstalosti je každý člověk, jemuž má vedle odkazovníků z existence pozůstalosti plynout určitý prospěch. Z dnešního pohledu se

---

¹⁴⁵ Srov. § 1719 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

může jednat o odměnu pro správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, o kohokoli, pro jehož prospěch má některý z dědiců vykonat příkaz v závěti nebo splnění podmínky. Správné pochopení tohoto pojmu je podstatné též pro pochopení existence největšího problému současné právní úpravy zcizení dědictví, a to § 1720 OZ.

Samotný text tohoto ustanovení zní: „*Věřitelé pozůstalosti a odkazovníci mohou se však domáhati uspokojení jak na kupci dědictví, tak i na dědici samém. Práva jejich, jakož i pozůstalostních dlužníků prodejem dědictví se nemění, a ujme-li se dědictví jeden z nich, platí to i pro druhého.*“¹⁴⁶ což s touto definicí odpovídá pravidlům, která byla vysvětlena výše v kapitole věnující se pravidlům nabývání zcizeného dědictví.

Kupec dědictví byl dle tohoto ustanovení zavázán splnit odkaz podle poměru nabytého dědictví nebo samostatně (nebylo-li plnění odkazu vázáno výlučně na osobu prodejce). Obdobně tak v případech plnění příkazů, nebo v případech úhrady za služby správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti. Právem osob, jímž tento prospěch z pozůstalosti měl náležet, byla též možnost domáhat se splnění této povinnosti třeba i soudní cestou. Kupec a prodejce tehdejšího dědictví byli dle textu zákona za splnění těchto povinností z pozůstalostí solidárně zavázáni.

Dle mého názoru došlo právě zde k chybě zákonodárce, když mylnou interpretací pojmu „věřitel pozůstalosti“ vytvořil současný § 1720 OZ, který zcizitele a nabyvatele dědictví solidárně zavazuje nikoli za splnění závazků vůči věřitelům pozůstalosti, nýbrž vůči věřitelům zůstavitele. Touto drobnou, avšak podstatnou záměnou pojmů, došlo ovšem v soudobém právu k fatální degradaci praktické využitelnosti institutu zcizení dědictví, jak bylo již popsáno výše.¹⁴⁷

2.8 Shrnutí právní úpravy zcizení dědictví v o.z.o.

Jak bylo ukázáno na předchozích kapitolách, současná právní úprava zcizení dědictví téměř v celém svém rozsahu vychází z právní úpravy zcizení (koupě) dědictví z prvorepublikového znění o.z.o. Jediné ustanovení současné právní úpravy, které

---

¹⁴⁶ NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání. Praha : Všehrd, 1935. s. 359, § 1282

¹⁴⁷ Srov. § 1720 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

nevychází z textu prvorepublikové právní úpravy zcizení dědictví, je ustanovení § 1715 OZ o povinnosti stran (smlouvy o zcizení dědictví) oznámit toto zcizení dědictví soudu, který vede řízení o tomto dědictví. Zákonodárce se naneštěstí dopustil nepřesnosti i v tomto jediném nepřijatém ustanovení, jelikož současný právní řád v zákoně č. 292/2013 Sb, zákon o zvláštních řízeních soudních (dále též „ZŘS“) ve své hlavě třetí pojmenovává toto řízení jako „*řízení o pozůstalosti*“, ¹⁴⁸ nikoli jako „*řízení o dědictví*“, ¹⁴⁹ jak je nazváno v ustanovení § 1715 OZ.

Dalším rozdílem mezi civilistickými právními úpravami první republiky a současnou právní úpravou, je zařazení institutu zcizení dědictví. Prvorepubliková právní úprava řadila zcizení dědictví mezi ostatní relativní majetková práva, do hlavy pojednávající o právní úpravě odvážných smluv. Naproti tomu soudobá právní úprava, jak již bylo řečeno na začátku práce, řadí zcizení dědictví na samý závěr úpravy absolutních majetkových práv a dědického práva, jakožto poslední kapitolu předcházející obecné úpravě relativních majetkových práv. Sám zákonodárce, jak bylo výše uvedeno, v důvodové zprávě přiznává, že zcizení dědictví je konkrétním smluvním typem řadicím se (pokud není ujednáno jinak) pod smlouvy odvážné, ovšem zákonodárce se jej pro jeho provázanost s dědickým právem rozhodl zařadit na pomezí těchto dvou velkých částí současného OZ. Jedná se tak o jeden z významnějších odklonů úpravy zcizení dědictví od původního znění o.z.o.

Zákonodárce se dále odchýlil při tvorbě současného znění zákona v právní úpravě ručení zcizitele dědictví jeho nabyvateli za pravost převedeného dědického práva, když současný zákonodárce odstranil různorodost ručení pro oba odlišné smluvní typy (odvážná x nikoli odvážná smlouva) a zachoval pouze jediné ručení pro oba smluvní typy za pravost udaného dědického práva. Na jedné straně se může zdát, že touto změnou došlo k jistému uhlazení a zjednodušení této právní úpravy, na druhé straně ovšem zavádí tato změna možná až přespříliš „přísné“ ručení pro zcizitele dědictví, který se rozhodl zcizit například pouze zlomek svého dědického práva. Bohužel vzhledem k nepřilíživému užívání tohoto institutu v praxi neexistuje k této problematice judikatura, která mnohdy

---

¹⁴⁸ Srov. § 122 zák. č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁹ Srov. § 1715 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ladně zaplnění prázdná místa v zákoně, nebo která naopak může nesprávné směřování zákonné úpravy postupně navracet do „zaběhlých kolejí“.

Tím se dostáváme k zásadnímu omylu současného zákonodárce, jímž se stalo přijetí znění ustanovení § 1720 OZ, který zakotvením solidárního ručení zcizitele a nabyvatele dědictví za závazky zůstavitele fakticky činí institut zcizení dědictví v praxi nepoužitelným. Jakýkoli zcizitel dědictví, který se pro nejasnost stavu pozůstalosti rozhodne raději dědictví zcizit, zůstává na základě dikce ustanovení § 1720 OZ nadále solidárně odpovědným za případné zůstavitelovy dluhy (které mohly být hlavní příčinou zcizitelova rozhodnutí zcizit dědictví), pokud si s nabyvatelem ve smlouvě neujednájí opak. Odůvodněním přijetí tohoto ustanovení je zásada ochrany věřitele před podvodnými převody pozůstalosti za neodpovídající tržní cenu.

Jak již bylo řečeno výše, považuji přijetí tohoto ustanovení za chybu zákonodárce plynoucí z neporozumění ustanovení § 1282 o.z.o., jež mu stálo předlohou. Chtěl-li zákonodárce předejít podobným podvodným transakcím, stačilo by dle mého názoru plně ustanovení o tom, že: „zcizitel odpovídá společně a nerozdílně s nabyvatelem za dluhy zůstavitele, a to do výše stanovené z obvyklé ceny zcizených aktiv.“

Naproti tomu na zbývajících ustanoveních soudobého OZ je patrné téměř doslovené přijetí předchozí právní úpravy v o.z.o., které bylo pouze modifikováno do znění moderního jazyka.

3 Judikatura

3.1 Judikatura obecně

Judikatura je právní nástroj, který v soudobém právu a právním řádu nejen České republiky, ale i v celé oblasti kontinentálního práva, získává stále větší význam. Judikaturou v našem právním řádu rozumíme rozhodovací činnost soudů, zejména pak Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Nejvyššího soudu. Jednotlivá rozhodnutí (a jejich právní věty) těchto soudů, jež stojí na špici naší soudní soustavy, jsou v posledních desítkách let brány jako další významný pramen práva, stojící v pomyslné pyramidě právních pramenů těsně pod právními předpisy ČR. Na rozdíl od zákonných a podzákonných právních předpisů ČR ovšem neexistuje žádná jednotná Sbírka závazných judikátů (srov. Sbírka zákonů zřízená zák. č. 309/1999 Sb.), což v praxi znesnadňuje přehled o existenci a závaznosti judikátů daných soudů.¹⁵⁰

Obecně lze shrnout, že judikatura je nástrojem, jímž nejvyšší články soudní soustavy vyplňují mezery v zákoně, ustálují rozhodovací činnost soudní soustavy nebo zobecňují výklad jednotlivých zákonných ustanovení.¹⁵¹ Taková rozhodnutí výše zmíněných soudů jsou pro nižší soudy soudní soustavy závazná a mohou se od nich odchýlit pouze v odůvodněných případech. Tento princip v soukromém právu zakotvil nový OZ ve svém ustanovení § 13: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“¹⁵²

Jak již bylo v této práci řečeno výše, zcizení dědictví patří mezi nejméně frekventované soukromoprávní instituty a tomu také odpovídá množství existující závazné judikatury na toto téma. Nelze tedy očekávat, že množství judikátů vykládajících

---

¹⁵⁰ Prameny práva ČR. In ilaw.cas.cz [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/ceske-pravo-informace-a-odkazy/prameny-prava-cr.html>

¹⁵¹ Judikatura a její význam pro praxi. In epravo.cz [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/judikatura-a-jeji-vyznam-pro-praxi-108857.html>

¹⁵² § 13 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

právní úpravu zcizení dědictví bude srovnatelně rozsáhlé jako například u často frekventované právní úpravy kupní smlouvy nebo jiných obdobných institutů.

3.2 Judikatura k právní úpravě zcizení dědictví

Nejstarším z dosud evidovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu v systému ASPI k institutu zcizení dědictví je rozhodnutí ze dne 29. května 1923, sp. zn. Rv I 462/23. Toto prvorepublikové rozhodnutí tehdejšího Nejvyššího soudu určovalo hranice mezi zcizením dědictví a smírem dědiců.

Skutkový stav v předmětném rozhodnutí vycházel z následujícího: „*K pozůstalosti po Marii S. přihlásila se Terezie R. jako universální dědička ze závěti a Kateřina G. ze zákona. Ve sporu o platnost závěti, v němž po smrti Terezie R. vystupovali její dědicové, bylo mimosoudně ujednáno, že Kateřina G. obdrží na vyrovnání všech svých nároků na dědictví 30.000 korun, že se vzdá veškerých nároků dědických, že vzdání se oznámí pozůstalostnímu soudu a že souhlasí s tím, by zákonný podíl, na ni vyjadající, dostal se dědicům Terezie R. Žalobu dědiců po Terezii R. na Kateřinu G. o splnění smíru oba nižší soudy zamítly, majíce za to, že tu šlo o koupi dědictví, vyžadující formy notářského spisu, již nebylo šetřeno.*

*Nejvyšší soud dne 29. 5. 1923 zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by po případném dalším jednání znovu rozhodl.“*¹⁵³

V odůvodnění tehdejší Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že odvolací soud posoudil věc nesprávně, když měl za to, že k platnosti uzavřené smlouvy (narovnání) bylo potřeba notářského spisu, jelikož odvolací soud měl za to, že narovnáním ve skutečnosti došlo ke zcizení dědictví. Nejvyšší soud tento názor odvolací soudu nepotvrdil, když vyřkl, že obě smlouvy (o narovnání a o zcizení dědictví) jsou co do právního důvodu smlouvami zcela rozdílnými.¹⁵⁴

V tomto odůvodnění Nejvyšší soud taktéž mimo jiné, ačkoli se posouzení tohoto případu výrok přímo netýkal, judikoval, že zcizení dědictví (koupě dědictví dle tehdejšího

---

¹⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 5. 1923, sp. zn. Rv I 462/23, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

¹⁵⁴ Tamtéž

názvosloví) může nastat i bezúplatnou smlouvou: „Zcizitel dědictví podle § 1278 obč. zák. zbavuje se svého dědického práva, ať se tak děje, jak tomu bývá pravidlem, kupní smlouvou za určitou částku penz, aneb i bezúplatně darováním, úmysl jeho nese se však vždy pouze k tomu, by své dědické právo postoupil jiné osobě, a pouze tento postup jest účelem smlouvy, ať děje se za plat nebo bezúplatně. Zákon mluví sice pouze o koupi (Erbschafts Kauf), což však nevylučuje, by zcizení dědictví nestalo se i z jiného soukromoprávního důvodu, např. směny nebo darování.“¹⁵⁵ Tento názor Nejvyššího soudu přetrval do dnes, přičemž se tomu jeho názoru přizpůsobilo i názvosloví tohoto právního institutu.

Odůvodnění tehdejšího Nejvyššího soudu dále pokračovalo vymezením smlouvy o narovnání, která dle názoru tehdejšího Nejvyššího soudu upravovala mezi stranami sporná nebo pochybná práva, vůči smlouvě o koupi dědictví: „Účelem této smlouvy jest odklizení pochybností nebo sporu tím, že každá strana vzdá se ve prospěch druhé strany části svých ať skutečných, ať domnělých nároků, by vyrovnány byly tím rozdíly těchto vzájemných nároků. Tento účel, a to výhradně, sledovaly strany uvedeným narovnáním, pokud se dá tak souditi podle jeho doslovu a ostatních nesporných skutečností. Na pozůstalost Marie S. vznesli dědické nároky dědic ze závěti (nyní strana žalující), a dědici zákonní, mezi nimi žalovaná. Šlo tu o sporné dědické nároky. Předpokládajíc ostatní náležitosti platné smlouvy, o nichž nebylo přes námitky žalovanou stranou vznesené rozhodnuto, došlo mezi stranami k narovnání, jímž žalovaná jako zákonná dědička vzdala se ve prospěch žalobců svého zákonného dědického práva až na částku, k jejíž zaplacení se tito zavázali, naproti tomu vzdali se dědici ze závěti ve prospěch žalované svého dědického práva vzhledem k této částce, jež měla v každém případě připadnouti žalované straně. ... Příznivý výsledek sporu (o platnost závěti) znamenal pro žalovanou získání poměrného dílu pozůstalosti ze zákona, dílu zajisté značnějšího, než byla smluvená částka, v opačném případě byl by však celý tento díl mimo odkaz připadl zákonné dědičce, tj. straně žalující v tomto sporu. Žalovaná spokojila se narovnáním s částkou menší, než představoval podíl připadající na ni jako zákonnou dědičku, avšak v každém případě jistou, kdežto naděje na celý podíl byla nejistá. Docílení této jistoty, byť i jen ohledně

---

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 5. 1923, sp. zn. Rv I 462/23, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

*menší částky, bylo pro obě strany účelem narovnání shora uvedeného, ne však zcizení dědictví, neboť tohoto úmyslu strany neměly.“*¹⁵⁶

Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu lze považovat za vyjádření soukromoprávní zásady, která udává, že právní jednání se má posuzovat především podle jeho (zamýšleného) obsahu. Nejvyšší soud zde jasně rozhodl, že tehdejší smluvní strany měly v úmyslu narovnat vzniklý spor tak, aby každá ze stran měla „své jisté“. Dědička ze zákonné posloupnosti, jež napadala platnost závěti zvětšila svou majetkovou podstatu a nemusela tak nadále podstupovat další soudní pře ohledně platnosti závěti, naproti tomu dědicové ze závěti zmenšily svůj dědický nárok o částku nabízenou dědičce ze zákona v narovnání, čímž své dědické právo ze závěti nade vší pochybnost stvrdily. Omyl tehdejšího odvolacího soudu pravděpodobně spočíval především v tom, že toto narovnání stran sporu vykazovalo znaky odvážné smlouvy obdobné té o zcizení (koupi) dědictví.

Dalším dochovaným judikátem Nejvyššího soudu bylo rozhodnutí ze dne 11. prosince 1941 pod sp. zn. R I 182/41. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí vyjádřil názor ohledně procesněprávního postupu v dědickém řízení, konkrétně že: *„Nabyvatelé zcizeného dědictví jsou oprávněni podati dědickou přihlášku v dědickém řízení.“*¹⁵⁷ V daném případě došlo k dědickému sporu, kdy se části okruhu dědiců nezamlouvalo, že nabyvatel zcizeného dědictví podal dědickou přihlášku na soud, jelikož tak zcizitel dědictví před zcizením dědictví neučinil. Nejvyšší soud v dnešním světle vcelku logicky judikoval, že dědickou přihlášku do dědického řízení může podat také nabyvatel zcizeného dědictví, jelikož mu náležejí tatáž práva, jaká náležela zciziteli dědictví.¹⁵⁸

Z dochované judikatury z doby platnosti o.z.o. v systému ASPI lze ještě zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. června 1947, sp. zn. Rv II 61/46, které se ovšem dotýkalo především ustanovení o zákazu zcizení a zatížení pozůstalosti a jejich jednotlivých věcí. Právní věta tohoto rozhodnutí zněla: *„Dědickou dohodou může dědic vzít na sebe závazek, že pozůstalost bez souhlasu spoludědice nezcizí ani nezadluží a že ji jednáním mezi živými nebo na případ smrti přenechá spoludědici. Pokud se však tento závazek vztahuje těž na jeho majetek, nepatřící do pozůstalosti, není platný, jestliže se*

---

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 5. 1923, sp. zn. Rv I 462/23, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 1941, sp. zn. Rv R I 182/41, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

¹⁵⁸ Tamtéž

*dědickou dohodou obcházejí ustanovení o právních jednáních na případ smrti.*¹⁵⁹ Toto soudní rozhodnutí se dotýkalo především zákazu dispozice s majetkem z pozůstalosti, který si rozdělili spoludědicové a který se dědickou dohodou jedna z dědiček zavázala nezcižit, a to v zamýšlený prospěch (následné dědictví) jiné ze spoludědiček. Tehdejší Nejvyšší soud ovšem toto ujednání shledal odporujícím tehdejšímu občanskému právu, a to proto, že tehdejší ujednání pro případ smrti nemohla zakázat zůstaviteli dispozici s majetkem, a tedy i zcizení budoucího zůstaveného majetku. Dědická smlouva, závěť i darování pro případ smrti mohlo stanovit, která osoba nabude po zůstavitelově smrti jeho majetek (ať už konkrétně určený nebo vyjádřený podílem), žádné z těchto ujednání ovšem nemohlo zůstaviteli zabránit, aby s tímto majetkem nadále během svého života volně nakládal tak, jak mu zaručuje jeho vlastnické právo. Ujednání spoludědiců o zákazu zcizení zděděného majetku ve prospěch jiného ze spoludědiců tedy odporovalo tehdejšímu znění zákona.¹⁶⁰

Naproti tomu současná judikatura Nejvyššího soudu nezná žádné rozhodnutí přímo se týkající pravidel institutu zcizení dědictví. Pravděpodobně nejbliže k dané problematice má rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2864/2019, jež ovšem souviselo se zákazem zcizení a zatížení pozůstalosti pouze v obecné rovině ve formě příkazu zůstavitele, a to na dobu několika desítek let. Nejvyšší soud navíc v tomto rozhodnutí nevyslovil právní názor ohledně právoplatnosti takového vedlejšího ujednání v závěti, pouze judikoval, že *„Soud v řízení o pozůstalosti je příslušný k rozhodnutí o tom, zda se k zákazu zcizení nebo zatížení děděné či odkazované věci nepřihlíží, to platí ve fázi před skončením pozůstalostního řízení.*“¹⁶¹

Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu tedy mimo jiné stanovuje, že o platnosti příkazu, jímž zůstavitel v závěti zapověděl zcižit, a nebo zatížit část pozůstalosti nebo i pozůstalost jako celek, bude rozhodovat prvoinstanční soud v dědickém řízení. Vedením dědického řízení bývá (až na náležitě odůvodněné výjimky) obvykle pověřen notář jakožto soudní komisař. Právě v jeho pravomoci tedy bude, aby v první instanci před skončením

---

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 6. 1947, sp. zn. Rv II 61/46, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 6. 1947, sp. zn. Rv II 61/46, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2864/2019, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

dědictvého řízení rozhodl, zda-li se k zákazu zcizení dědictví (ne)bude přihlížet, což ostatně shledal i Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí. Logickým argumentem a *minori ad maius* lze dovést, že totéž pravidlo lze uplatnit i pro posouzení příkazu, jež by zakazoval zcizení dědictví pouze pro účely před skončením dědictvého řízení.¹⁶²

Z uvedeného je patrné, že institut zcizení dědictví nebývá častou náplní rozhodování soudců Nejvyššího soudu a každé rozhodnutí, které ohledně tohoto institutu Nejvyšší soud učinil v minulosti nebo učiní v budoucnosti, bude originálem, který bude závazně posouvat právní výklad tohoto právního institutu. Naneštěstí díky skutečnosti, že zcizení dědictví není frekventovaně využívaným právním nástrojem, nelze očekávat, že v budoucnu poroste množství závazných rozhodnutí Nejvyššího soudu závratným tempem.

---

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2864/2019, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo v první řadě poskytnout jejímu čtenáři ucelený přehled ohledně právní úpravy zcizení dědictví, která je nejen pro laiky, ale i pro odbornou veřejnost stále ještě poměrně neznámým právním institutem, s nímž členové této odborné veřejnosti nemají mnoho zkušeností, pokud vůbec nějaké. Pomocí analýzy a komparace vysvětlují závazná pravidla praktického použití tohoto institutu, ale také jeho genezi z předchozí právní úpravy.

V první nejvíce obsáhlé části se věnuji současné právní úpravě zcizení dědictví a za pomoci odborné literatury rozebírám tuto právní úpravu a předkládám čtenáři širší souvislosti případné aplikace těchto zákonných ustanovení a snažím se pojmenovat jejich slabá místa.

Nejslabším místem současné právní úpravy zcizení dědictví je zákonodárcova výrazná snaha o ochranu slabší smluvní strany a také s ní spojená snaha ochránit případné věřitele zůstavitele, ačkoli je tato snaha místy na škodu praktické použitelnosti právní úpravy zcizení dědictví.

Výše uvedené platí především o ustanovení § 1720 OZ, které zakotvuje solidární ručení zcizitele a nabyvatele zcizeného dědictví za zůstavitelovy dluhy. Jak bylo uvedeno v textu práce, domnívám se, že je toto ustanovení výsledkem nesprávného porozumění dřívějšího výrazu použitého v prvorepublikovém o.z.o., který pojednával o věřitelích pozůstalosti. Takové osoby je ovšem nutné definovat restriktivně pouze na takové osoby, jímž má být z pozůstalosti vydáno to, na co mají nárok. Typicky se jedná o obmyšlené odkazem, příkazem, správce pozůstalosti, vykonavatele závěti.

Tento omyl (nebo též možný záměr zpřísnit podmínky ručení za zůstavitelovy dluhy) institut zcizení dědictví v očích případných zájemců o tento institut vzbuzuje oprávněnou nedůvěru. Jak bylo popsáno v textu práce, obvyklým úmyslem zcizitele i nabyvatele dědictví je spekulace na zisk na základě nejisté (budoucí) události, jíž je nabytí hodnoty majetku pozůstalosti. Zakotvení solidárního ručení zcizitele dědictví s jeho nabyvatelem je minimálně pro zcizitele dědictví zhoršení jeho smluvní pozice a též komplikace pro realizaci případného úspěšného obchodu se ziskem zcizitele z prodeje dědictví.

Dále, zcizení dědictví je (navzdory zařazení současným zákonodárcem mezi absolutní majetková práva) součástí relativních majetkových práv, jelikož se jedná o nedílnou součást kontraktačního práva, která od počátku své existence spočívala v uzavření tohoto kontraktu jako odvážné smlouvy. Odvážné smlouvy jsou ze své podstaty takovými smlouvami, které slibují budoucí možný prospěch, který ovšem také nemusí nikdy nastat. Přirozeným projevem odvážné smlouvy by tedy mělo být taktéž to, že nebude docházet k ochraně slabší smluvní strany, a to i za předpokladu, že by na nabyvatele zcizeného dědictví mělo přejít více dluhů než reálného majetku (aktiv). Nejistá naděje budoucího zisku je totiž samotným základem principu odvážné smlouvy a smluvní strany takového kontraktu by tedy měly postupovat zvláště opatrně a po pečlivém předchozím rozmyslu.

V další části práce se věnuji rozboru stěžejní inspirace současného zákonodárce pro vytvoření právní úpravy zcizení dědictví v OZ, kterou je prvorepublikové o.z.o., jež bylo fakticky přejatým ABGB ze staré rakouské monarchie. V této části práce je kromě rozboru též věnován prostor komparaci staré a novodobé právní úpravy zcizení dědictví. Na tuto část práce dále navazuje rozbor relevantní judikatury, jejíž existující množství lze pro akademické účely shledat jako žalostně malé.

Institut zcizení dědictví je dle mého názoru elegantním a tradičním právním nástrojem, který reflektuje v praxi možné analogické užití zažitých právních institutů i tam, kde by je člověk na první pohled neočekával. Docházelo-li v minulosti (ještě v době starého Říma) k častým obchodním transakcím, jejichž základem byl prodej dědického práva jiné osobě, které by takové právo nenáleželo, lze logicky shledat, že společně s tím muselo také dojít k ustavení pravidel takového prodeje dědických práv. Vzhledem k tomu, že dědický nárok na vydání (části) pozůstalosti je majetkovým právem, lze s takovým právem dále obchodovat ještě před jeho realizací v podobě obdržení věcí z pozůstalosti. Všechny části právní úpravy zcizení dědictví lze považovat za vytvořené zvyklostmi z realizace tohoto institutu mezi smluvními stranami. Připadá mi přirozené směřování tohoto vývoje tak, aby se nabyvatel dědictví domáhal náhrady škody způsobené nesprávně udaným dědickým titulem zcizitele nebo (ne)pravostí jeho dědického práva, když se v takových případech fakticky jedná o podvod na nabyvateli dědictví. Naproti tomu se mi ovšem zdá nepřirozené, pokud by se nabyvatel mohl domáhat náhrady škody za např. přílišnou předluženost pozůstalosti nebo na základě nižší kondice zděděného závodu, než sám očekával, což jsou případy rizika podstupovaného právě z důvodu, že se

zcizení dědictví vyvinulo jako jeden z několika druhů odvážných smluv, které zná nejen náš právní řád.

Elegance tohoto institutu tak dle mého názoru stojí a padá právě s návazností na odvážnost takového kontraktu. Současná právní úprava zcizení dědictví by si tak dle mého názoru zasloužila více než cokoli jiného novelizací znění ustanovení § 1720 OZ, jež by měla vést k odstranění (nebo alespoň zmírnění) ručení zcizitele dědictví za zůstavitelovy dluhy. Současně s tím by současná právní úprava měla též zvýšit důraz právě na odvážnost smlouvy o zcizení dědictví. Zcizení dědictví nebylo ani za platnosti jeho předchozí právní úpravy příliš frekventovaným ustanovením, nicméně v soudobé právní praxi se jedná o téměř mrtvý institut. V samotném textu této diplomové práce jsou předloženy návrhy na případnou novelizaci současné právní úpravy nebo postřehy a úvahy nad možným zdokonalením této právní úpravy zcizení dědictví, které by mohly vést k oživení tohoto právního institutu a též k jeho častějšímu používání v praxi. Pokud by znovu začalo docházet k častějšímu používání zcizení dědictví v každodenní praxi, docházelo by následně i k právním sporům, které by v některých případech končily taktéž před Nejvyšším soudem, který by tak svým výkladem dále modifikoval právní úpravu zcizení dědictví a její praktické užívání. Zcizení dědictví by se stalo též atraktivnějším tématem pro odbornou literaturu, jejíž současné minimální množství je taktéž důkazem, že současná právní úprava zcizení dědictví je v praxi téměř nepoužívaná.

Jsem si vědom toho, že český právní řád trápí velké množství mnohem závažnějších problémů, než je úpadek institutu zcizení dědictví způsobený částečně nesprávnou právní úpravou. Přesto jsem přesvědčen, že upozorňování i na takovéto marginálnější problémy právního řádu je potřeba dále vyslovovat nahlas a publikovat je. Započatá rekodifikace našeho právního řádu, o níž se taktéž v textu práce okrajem zmiňuji, musí v příštích letech dále pokračovat dalšími novelizacemi nejdůležitějších zákonů tak, jak se stalo u hlavních zákonů civilního práva hmotného. To ovšem neznamená, že již provedené novelizace jsou bezchybné. Teprve praxe mnohdy může ukázat, kde jsou slabá místa dikce zákona, která je potřeba upravit nebo nahradit. V tomto ohledu se nelze spoléhat jen na rozhodovací činnost soudů, je potřeba zapojit též zvýšené úsilí zákonodárce, což ohledně institutu zcizení dědictví platí dvojnásob.

V samotném závěru této diplomové práce nelze nevyslovit přání, aby nadále náš právní řád směřoval mezi pevně ukotvené členy tradiční kontinentální právní rodiny, aby se také zcizení dědictví dostalo další zákonodárcovy pozornosti a dočkalo se též své praktické využitelnosti, aby právní a notářské kanceláře běžně informovaly své klienty o existenci tohoto institutu a o tom, jaké (ne)výhody by těmto klientům mohlo zcizení dědictví potenciálně přinést, aby na základě této zvýšené frekvence užívání bylo o zcizení dědictví napsáno více, než zmínka o jeho existenci v učebnicích občanského práva nebo více než tato práce, která je pravděpodobně první diplomovou prací, která se věnuje pouze tomuto klasickému a elegantnímu právnímu institutu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury:

FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1

HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník. 3. podstatně rozšířené vydání.* Praha : C. H. Beck, 2009, 1481 s., ISBN 978-80-7400-059-1

MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945.* 4. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 640 ISBN 978-80-87212-39-4

NOVÁK, K., ŠVEHLA A., BASCH, J., EDELSTEIN, J., *Obecný občanský zákoník. Platný v zemi české a moravsko-slezské. Se zákony doplňujícími. Svazek III. Páté opravené vydání.* Praha : Všehrd, 1935.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 3120 s., ISBN 978-80-7400-653-1

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728 ISBN 978-80-7478-579-5

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 732 s. 728 ISBN 978-80-7598-412-8

Seznam použitých internetových zdrojů:

Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. In obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Judikatura a její význam pro praxi. In epravo.cz [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/judikatura-a-jeji-vyznam-pro-praxi-108857.html>

Prameny práva ČR. In ilaw.cas.cz [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/ceske-pravo-informace-a-odkazy/prameny-prava-cr.html>

Zákon č. 121/1920 Sb., zákon ze dne 29. 2. 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. In psp.cz [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

Seznam použitých právních předpisů:

zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 163/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

zák. č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 946/1811 Sb., (Vše)Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury:

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 5. 1923, sp. zn. Rv I 462/23, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 1941, sp. zn. Rv R I 182/41, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 6. 1947, sp. zn. Rv II 61/46, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 2864/2019, dostupné v systému ASPI, ze dne 14. 5. 2021

Abstrakt

Tato diplomová práce se jako první zabývá pouze problematikou zcizení dědictví podle ustanovení § 1714 – 1720 OZ. Jedná se o znovuzavedený institut stojící na pomezí obligačního a dědického práva, který je příbuzný odvážným smlouvám jako jsou pojištění, sázka, hra a los, a který znalo právo první republiky a jehož kořeny sahají až do doby starého Říma, ale které je ze strany současné odborné veřejnosti téměř neobjevené. Cílem práce bylo přiblížit odborné ale i laické veřejnosti pravidla, principy fungování tohoto právního institutu a zásady, na nichž je vystaven. Práce velice podrobně rozebírá současnou právní úpravu a věnuje pozornost všem variantám použití tohoto právního institutu v praxi. Diplomová práce dále porovnává novodobou právní úpravu s její předchůdkyní, jež vznikla již na počátku 19. století společně s rakouským ABGB, a též věnuje pozornost judikatuře Nejvyššího soudu na toto téma. Autor práce předkládá na hypotetických scénářích možné varianty využití tohoto právního institutu a všech jeho „proměnných“ verzích spočívajících především v odvážnosti a nebo nikoli odvážnosti uzavřené smlouvy, dále pojmenovává slabá místa novodobé právní úpravy a navrhuje jejich novelizaci tak, aby došlo v praxi k vylepšení použitelnosti tohoto právního institutu.

Klíčová slova:

zcizení dědictví, dědické právo, obligační právo, zcizitel a nabyvatel, řízení o pozůstalosti, odvážné smlouvy, rekodifikace civilního práva, obecný zákoník občanský

Alienation of inheritance - Abstract

This diploma thesis deals as first only with issues of alienation of inheritance under § 1714 – 1720 of Civil Code. The diploma is about reintroduced institute standing in the boundary of obligational and inheritance law, which is related to aleatory contracts such as insurance, bet, game and lottery, and which was known by the law of First republic, and which roots are dated to the old Rome age, but which is by the present professional public almost undiscovered. The objective of this diploma thesis was describe to professional and laical public rules, principles of workings of this law institute. The diploma thesis in great details analyses present legislation and pays attention to all variants of application of this law institute in praxis. The diploma thesis further compares present legislation with her precursor, which was originated to the beginning of the 19th century together with Austrian ABGB, and as well describes judicature of Supreme Court based on this theme. Author of this diploma submits on hypothetical scenarios possible variations of use of this law institute and all of its variable verzions consisting primarily on aleatory or not aleatory of concluded contrate, further finds weak points of present legislation and proposes its novelization to level up this legislation in praxis of this law institute.

Keywords:

alienation of inheritance, inheritance law, obligational law, alianator, alienee, probate proceedings, aleatory contracts, recodification of civil law, ABGB